

THEO S O F I A

nr 1 • februari 2009 • jaargang 110

In dit nummer:
Bespiegeling maakt ons menselijk Radha Burnier
Ritme in de Cosmos Anna Kamensky
Mededogen – de basis voor vrede en begrip Halldór Haraldsson
Kosmische evolutie
De vorm en functie van stupa's Annie Garnier
Boek & periodiek
Wie was... Tallapragada Subba Row

Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar worden gemaakt of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningingen of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en ernaar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

THEOSOFIA

Jaargang 110 nummer 1, februari 2009
Tweemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland
ISSN 0040-5868

Redactie:

Anne Myrthe Iken,
Elly Kooijman,
Wies Kuiper,
Els Rijnaker (hoofdred.)
Peter Smit

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen:

Nederland en België voor
2009: € 25,-
Daarbuiten worden verzendkosten extra in rekening gebracht. Administratiekosten bij herinnering bedragen € 5,-
Losse nummers € 4,25
excl. evt verzendkosten.

Zetwerk:

Willy van Vledder
Omslag en kleur:
Richard van Dijk
Druk: A-D Druk bv / Zeist

© 2009

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel van
druk, fotokopie, of op enig andere
wijze, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Inhoud

Bespiegeling maakt ons menselijk Radha Burnier	3
Ritme in de Cosmos Anna Kamensky	7
Mededogen – de basis voor vrede en begrip Halldór Haraldsson	13
Kosmische evolutie	18
De vorm en functie van stupa's Annie Garnier	19
Boek & periodiek	28
Wie was... Tallapragada Subba Row	33
Verenigingsnieuws	36
Adressen Theosofische Vereniging	43

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting
gebracht, tenzij vervat in een officieel document.

The Theosophical Society

De Theosophical Society (waarvan de Theosofische Vereniging in Nederland de Nederlandse afdeling is) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. Zij heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India en 49 afdelingen over de gehele wereld.

De Theosophical Society bestaat uit studenten die bij eender welke religie aangesloten kunnen zijn of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging (zie achterkant omslag) onderschrijven, dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen ongeacht hun religieuze overtuiging en dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen. Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar Waarheid. Zij zijn van mening dat Waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen. Zij zien de Waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma opgelegd door een autoriteit. Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aanname. Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen.

Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen. Zij zien elke religie als een uitdrukking van de Goddelijke Wijsheid. Zij geven er de voorkeur aan om religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om Goddelijke Wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals Waarheid het doel is, is Vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden. Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde. Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de Wetenschap van de Geest terug, door de mens te leren de Geest te zien als zijn werkelijk zelf en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan. Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies door hun verborgen betekenis te ontsluiten, en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de Theosofische Vereniging bestuderen deze waarheden en theosofen trachten ernaar te leven. Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken, is welkom als lid. Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

Bespiegeling maakt ons menselijk

– R. Burnier

In de *Viveka-chudamani* (Het Kroonjuweel van Wijsheid) van Sankaracharya wordt gezegd dat geboren worden als mens een buitengewoon voorrecht is. Ontelbare incarnaties moeten doorgemaakt worden in verscheidene soorten lichamen op verschillende niveaus van evolutie vóór de menselijke geboorte. Voor ons lijkt het vreselijk dat het zulke eonen van tijd kost, maar tijd is geen probleem voor andere wezens dan mensen. Zij leven en sterven vanzelfsprekend zonder zich druk te maken over de tijd. Maar in de fase als mens is er een nieuw soort energie nodig om innerlijke vooruitgang te boeken.

Lijden is één manier van leren. Karma reguleert dit proces. Maar dit is geen echt leren; het lijden maakt alleen het bewustzijn vaag bewust van een innerlijke behoefte. Het proces is langzaam en lange tijd duren het lijden en het vage leren voort, tijdens de overgang tussen de onbewuste activiteit van het premenselijke stadium en het bewuste bestaan van de mens. Dus wordt gezegd in de *Viveka-chudamani* dat het moeilijk is om als mens geboren te worden en dat een speciaal soort energie nodig is wil het menselijk leven vruchtbaar zijn.

De energie die de weg naar wijsheid paveit is reflectie. Teilhard de Chardin suggereerde dat dit de speciale menselijke eigenschap is. Ook dieren hebben een heel actief, zelfs heel knap brein, omdat mentale ontwikkeling gerelateerd is aan zelfbehoud en offensieve actie om vijanden te overwinnen. Veel mensen zijn ook in dat stadium – heel knap bij het bedenken van dingen die te maken hebben met menselijk zelfbehoud alsook psychologische ver-

dediging en aanval. Maar dat is niet de essentiële menselijke karakteristiek.

Een soort energie die niet lijkt op ambitie komt te pas bij reflectie. Dit alleen stelt mensen in staan te leren over het leven en haar doelstelling. De *Viveke-chudamani* geeft duidelijk aan dat reflectie (*vichara*) vooraf gaat aan het benaderen van een spirituele leraar. De *Bhagavad Gita* suggereert ook dat het een noodzakelijke eigenschap is. Reflectie en bedachtzaamheid in het algemeen betekenen het zich onthouden van onnadenkende reacties op de dingen. Wij kunnen het voorbeeld nemen van lijden, waaraan iedereen onderworpen is. Het kan verschillende vormen aannemen – ziekte, een relatieprobleem, scheiding enzovoort. Maar weinig mensen hebben het stadium bereikt waar zij reflecteren over de oorzaak van hun pijn of lijden; zij reageren alleen maar. Veel mensen vragen zich af: waarom moet dit mij overkomen? Op dat tijdstip is er een absurd verlangen om een enige uitzondering te vormen op de wetten van het universum! Daarom zegt het denken: ‘Dit kan misschien miljoenen andere mensen overkomen, maar het zou mijzelf of mijn familie of degenen waarmee ik mij verbonden voel, niet moeten overkomen.’ Dit zijn allemaal onnadenkende reacties.

Het gehele karmische proces is bedoeld om reflectie te stimuleren. Wanneer wij lijden of pijn ervaren, laten wij dan eens, in plaats van te reageren, beginnen met na te denken over de echte oorzaak en het doel van lijden. Miljoenen jaren al hebben levende wezens geleden. Waarom? Sommigen zeggen dat het Gods wil is, hetgeen waar kan zijn in een heel diepe zin, maar niet in de oppervlakkige zin waarmee het gezegd en begrepen wordt. Op het op-

pervlakkige niveau wordt ook deze verklaring een reactie. Het is al te gemakkelijk om alles te verwerpen als zijnde Gods wil, zonder te proberen dit te begrijpen. Alle dogma’s maken de mensen dom. Ze herhalen stompzin en geloven blind in alles wat een tijdje in hun kraam te pas komt.

Het echte antwoord, dat zich misschien lange tijd niet aandient, wordt aangegeven in het traditionele verhaal van het leven van de Boeddha. De Jatakaverhalen (geboorteverhalen) verklaren hoe groots zijn eigenschappen waren, zelfs voordat hij verlicht werd. Als dat zo is, waarom had de Boeddha dan niet al de antwoorden over de aard van het lijden, de oorzaak ervan, de oplossing ervoor en het Pad? Misschien zijn er zelfs wanneer iemand nadenkt en reflecteert allerlei dimensies van dat denken, oppervlakkig of diep.

Sommige mensen stellen vragen en denken alleen na over wat hen zelf aangaat. Dus vragen zij eerder waarom zij lijden, dan waarom er lijden bestaat. Waarom is lijden zo universeel dat niemand er echt aan kan ontkomen? Welk doel dient het? Echte reflectie mag niet persoonlijk zijn. Het kan wel beginnen bij het persoonlijke, maar moet verder gaan naar het verschijnsel zelf. We kunnen ons afvragen: ‘Waarom ben ik geboren, wat is het doel van mijn leven?’ enzovoort, wegens bezorgdheid over het ‘ik’. Of we kunnen ons afvragen: ‘Waar gaat het leven over? Wat is het doel van bestaan in welke vorm of tijdperk dan ook?’ Het vragen zelf moet het denkvermogen verzetten van het persoonlijke naar het universele. Een vraag is bijvoorbeeld of manifestatie en het terugtrekken van manifestatie een doel hebben, zoals veel andere, waarop verscheidene ant-

woorden te geven zijn. Kunnen wij hierover reflecteren zonder bij een antwoord te willen belanden? Dit is belangrijk, want als het denkvermogen bevrediging zoekt door middel van het antwoord, wordt het opnieuw gevangen in het persoonlijke. Krishnamurti wees er herhaaldelijk op dat meditatie zonder motivatie moet zijn, waarbij wij ons er niet op richten bij een staat van geluk of innerlijk comfort van enige soort uit te komen. Meditatie met een motief kan niet succesvol zijn omdat het persoonlijk is, hetgeen begeerte koestert.

In de Indiase traditie wordt diepe reflectie (*manana*) beschouwd als basis voor meditatie. Langzamerhand versmelt reflectie tot meditatie en leidt zij tot inzicht, aldus het mentale of intellectuele antwoord overstijgend. Men begint te zien met het innerlijk gevoel, maar voordat wij daar geraken, moeten wij leren nadenken en reflecteren. Pas wanneer reflectie deel wordt van iemands leven wordt hij waarlijk menselijk. Alleen maar eten, genieten en reproduceren doet ieder schepsel, maar het denkvermogen van de mens heeft latent deze wonderlijke macht in zich om te reflecteren over de vele aspecten van het leven. In plaats van mechanisch te leven met verbale en conceptuele antwoorden begint er dan een zoektocht naar waarheid.

Terwijl wij het doel van het leven bevragen, nadat wij een aantal boeken gelezen hebben en geluisterd hebben naar verscheidene mensen, kunnen wij verschillende visies weergeven, zoals: 'Het doel van het leven is te leren over het leven'. Iemand anders kan zeggen: 'Ontwaken is het doel van het leven'. Weer iemand anders kan zeggen: 'Loslaten van het zelf en al zijn verlangens en meningen is het doel'. Een hele ris

verbale antwoorden kan in een oogwenk worden gegeven; maar als wij automatisch antwoorden omdat er nog een herinnering aan iets is dat wij gelezen of gehoord hebben, is het geen antwoord. Wij moeten diep in ons hart zien dat terwijl wij door een lange reeks ervaringen heengaan en ieder van deze ervaringen ons iets leert waarvan wij wat kunnen leren. Het leren gebeurt niet alleen door lijden, maar ook door zogenoemd genieten, dat misschien een andere vorm van lijden kan zijn. Wij moeten leren van alle pieken en dalen van het leven, met ons hart.

HPB heeft ons erop gewezen dat het leven een reeks ontwakingen is. Dit zijn ontwakingen voor de innerlijke natuur van de dingen, voor hun betekenis, voor waarheid en schoonheid. Theoretisch weten wij dit misschien tot op zekere hoogte, maar wij groeien niet noodzakelijkerwijs in gevoeligheid en ontvankelijkheid. Als bewustzijn in deze richting verandert, zouden wij doorgaan met correct handelen. Maar als wij het niet echt begrijpen volgen er geen praktische resultaten. Tegenwoordig willen veel mensen iets spiritueels. Zij proberen verschillende praktijken uit en bezoeken allerlei goeroes, maar gaan door met leven in de onwetendheid van egoïsme, omdat zij niet gereflecteerd hebben op het verschil tussen het spirituele en het wereldse, tussen wijsheid en onwetendheid. Veel reflectie is nodig om daarover te leren. Wij moeten door reflectie innerlijk begrijpen dat wij niet ontwaakt zijn, dat wij in een soort droom leven, omdat onze hogere vermogens slapen. Dus is wat wij waarnemen de uiterlijke verschijning; wij zien niet in waarheid. Het eerste ontwaken moet tot dit feit leiden.

In de *Viveka-chudamani* gaat de leerling naar een leraar en vraagt wat gebondenheid betekent en of er een uitweg uit is. Nadat zij dit boek gelezen hebben, kan een aantal anderen misschien zeggen dat zij ook willen weten wat gebondenheid is. Maar dat is niet genoeg om onszelf te wenden tot een echte leraar. Wij moeten reflecteren en beseffen dat wij ons in een toestand van gebondenheid *bevinden*. De meesten mensen denken dat zij vrij zijn, tenzij zij in de gevangenis zitten of bedlegerig zijn. Maar wat wij bedoelen met vrijheid of gebondenheid moet geobserveerd worden binnen ons eigen denkvermogen, en vele malen overdacht worden, in steeds grotere diepte, voordat wij geschikt zijn om naar een leraar te gaan en te vragen wat hij te zeggen heeft over gebondenheid en vrijheid. HPB zei tot haar leerlingen: 'Kom niet bij mij met vragen. Doe al het mogelijke om zelf het antwoord te vinden'. Zij vroeg de leerling natuurlijk niet om een verbaal antwoord dat uit een boek geplukt was. Zij verwachtte van haar leerlingen dat zij hieraan zouden werken en al het mogelijke zouden doen om hun begrip te verdiepen voordat zij haar benaderden.

Het hele leven ligt voor ons ter reflectie, maar reflectie komt niet gemakkelijk, omdat wij de dwingende gewoonte hebben aangenomen van automatische reacties. Het is zelfs zo dat als een kind of volwassene niet in staat is snel te antwoorden, de wereld zal zeggen dat hij dom is, wat misschien helemaal niet waar is. Hij is misschien intelligenter dan andere mensen. De snelle respons van het

brein is een vorm van knapheid die voortvloeit uit wat het brein heeft opgeslagen in aloude tijden door een uitgebreid aantal ervaringen. Er komt iets omhoog uit dat magazijn en dan zeggen wij: 'Dat is het antwoord'. Misschien is dat alleen informatie die vroeger noodzakelijk was maar die later weinig relevantie meer heeft. De reactie wordt door veel dingen gestimuleerd en is moeilijk uit te wissen.

De mens moet niet alleen reflecteren over lijden, maar over schoonheid en andere verschillende aspecten van het leven. Voor spirituele doeleinden is het goed om in een natuurlijke omgeving te verkeren, waar wij in gezelschap zijn van onze jongere broeders alsook van de verschillende categorieën oudere broeders – deva's, engelen, wijzen enzovoort. Temidden van de natuur zijn er gelegenheden te over om te reflecteren over de relatie met al deze verschillende soorten wezens, zichtbaar en onzichtbaar. Wat is de waarheid die verborgen ligt in de verbijsterende verscheidenheid en schoonheid van de natuur? Is die volkomen willekeurig? De materialist gelooft dat, maar wij moeten ons afvragen welk denkvermogen of welke macht aan het werk is achter het wonder dat de natuur is. Haar processen openbaren een buitengewone intelligentie. Een leerling van esoterische wijsheid die aan het leren is heeft honderden onderwerpen voor reflectie en meditatie, die de weg openen naar diepere niveaus van waarneming en begrijpen.

Uit: *The Theosophist*, oktober 2005

Vertaling: A.M.I.

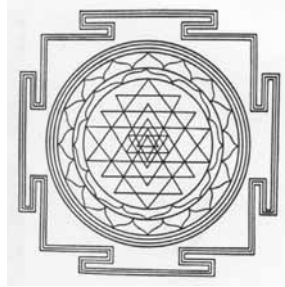

Ritme in de Cosmos

– Anna Kamensky

Wat is ritme? Ritme betekent maat. Alles wat leeft trilt, want het leven heeft twee kanten: het bewustzijn en zijn omhulsels. Deze sluiers bestaan uit min of meer fijne en dichte materie. Zodra de golf van het leven haar aanraakt, beweegt materie, dat wil zeggen ze trilt. Hoe intenser het leven, hoe sneller en hoger de hoeveelheid trillingen en hoe voller de toonhoogte ervan. Dit vormt ritme, de maat van het leven dat zich manifesteert in de breedte en de diepte.

Dr. Kamensky was voorzitter van de TS in Rusland voor de revolutie en vertaalde *De Geheime Leer* in het Russisch.

Alles wat leeft en ademt, de hele natuur en al haar rijken, heeft zijn eigen speciale ritme. Het werd prachtig geformuleerd door prins Volkonsky (*Art and Stage*): *‘Het leven is een goddelijk ritme... Ritme bestaat, klopt en trilt in het hele universum. De regendruppel en het hameren van de specht, de twinkellende ster, het lied van de koekoek en het getij van de golven aan de kust – dit is allemaal het pulseren van het universele hart, dat tot volle verwerkelijking komt in de mens.’*

Het universum is inderdaad vervuld van alle soorten ritmes, die alle ondergeschikt zijn aan het grote ritme van het hele universum. Er bestaat een kosmisch ritme van de natuur in ruste en een ander wanneer de natuur het spel van de elementen laat zien. De golven aan het strand, het ritselen van bladeren, de storm en de orkaan, zij hebben allemaal een vredig en sloom of een gespannen en gewelddadig trillingstempo dat wij waarnemen als beweging of als licht en geluid. Door aandachtig waarnemen onderscheiden wij gemakkelijk een volkomen parallel lopen van deze verschijnselen. Kleur, geluid en aantal vormen die drie-enige

fysico-mathematische grondslag van ieder verschijnsel in de natuur, dat in alle levensvormen voorkomt.

Er bestaan enige welbekende experimenten in de fysica die dit feit lang geleden bevestigd hebben. Dan denken wij bijvoorbeeld aan de zogenaamde figuren van Chladny. Men strijkt een vioolstrijkstok langs de rand van een trommeloppervlak, bestrooid met lycopodium of fijn zand. Volgens de beweging van de strijkstok en de toonhoogte van het geluid, vormt het stof op het trommeloppervlak zich in een of ander meetkundig figuur, hetgeen duidelijk de verwantschap bewijst tussen geluid en vorm.

Het universum is vervuld van alle soorten ritmes, die alle ondergeschikt zijn aan het grote ritme van het hele universum.

Een ander nog interessanter experiment wordt getoond met behulp van de eidophon van mevrouw Huggins. Op een klein diafragma van opgerekt leer of op een scherm brengt het geluid dat door een buis wordt gemaakt een reeks ingewikkelde trillingen teweeg die het stof vervormen tot een uiteindelijk ontwerp. Mevrouw Huggins fotografeerde deze ontwerpen en slaagde erin heel interessante plaatjes te verzamelen: bomen, schelpen en zelfs landschappen. Hoe ingewikkelder de melodie, hoe interessanter het beeld. Muziek construeert door de creatieve macht van geluid, en dit alles vormt zich tot nauwkeurige, wiskundige vormen, zo zuiver als kristal. *‘God past geometrische principes toe’*, zei Plato. *‘Onophoudelijk klinkt de harmonie van de sferen’*, zei Pythagoras. *‘Bij het op-*

gaan en ondergaan klinkt de zon (die Sonne tont)’, zei Goethe.

‘Het leven van de wereld’, zegt onze getalenteerde violiste, Alexandra Ounkovsky, *‘vormt een keten van allesomvattende verschijnselen, hetgeen analogie genoemd kan worden.’*

‘Daarin wordt het eeuwige geluid gehoord, het eeuwige licht gezien, de volmaakte vorm gevoeld, het ritme waargenomen dat de beweging verenigt met het ontstaan van getal. Hoe subtieler ons gehoor, hoe scherper onze ogen, hoe zuiverder ons denken, hoe helderder de analogie blijkt van de verschijnselen van het leven, die een reeks echo’s zijn van de grondtoon van het universum die zich eindeloos herhalen. Wanneer we verlangend luisteren, kijken en nadenken over het leven, kunnen wij de geluiden van de natuur horen, ze voelen als kleuren, en kunnen wij kleuren waarnemen als geluiden, terwijl wij op deze manier artistieke en muzikale meesterwerken creëren. Voortdurende gemeenschap met de natuur en observatie van haar leven ontplooiën de diepte van ons intellect, doen onze innerlijke kant ontwaken en ontwikkelen onze intuïtie.’

Er is niets doods in de natuur en daarom bezit alles zijn eigen ritme, te beginnen met het langzame ritme van de steen (zo langzaam dat wij het niet merken). Dan gaat het omhoog naar het prachtige ritme van de boom en de bloem en eindigt met het snelle en intense ritme van het dier en de mens. Ieder rijk heeft zijn eigen ritme en dit speciale ritme heeft een eindeloos aantal schakeringen. Er is bijvoorbeeld van de enorme rots van een berg tot het kristal en de diamant een heel gamma van meer of minder langzame en ingewikkelde trillingen. Wanneer wij van het mineralenrijk opstijgen naar het plantenrijk kunnen we gemak-

kelijk het verschil zien tussen het ritme van een boom en het ritme van de bescheiden korenbloem of het ritme van de schitterende theeroos. Hetzelfde geldt voor de dierenwereld: het ritme van een slak, van een kikker en van een hert vormen drie heel verschillende noten in het wereldorkest. Het ritmeverschil is nog subtieler en ingewikkelder in het menselijk, waar wij een immense ladder zien van bewustzijns-toestanden, te beginnen met het elementaire lage en enkeltonige ritme van de onbeschaafde mens en eindigend met het rijke en hoge ritme van een prachtig geëvolueerde spirituele mens die op de drempel staat van de supermens. Tussen de wilde mens en het genie en de heilige gaapt misschien wel een grotere kloof dan tussen het dier en de onbeschaafde mens. Bovendien moeten wij het verschil in temperament, geslacht, ras en karakter in aanmerking nemen, die ook hun eigen speciale trillingsritme hebben.

We moeten bedenken dat er in het hogere rijk verschijnselen bestaan waarvan niemand ooit het proces heeft kunnen waarnemen, net als in de lagere rijken, zoals bijvoorbeeld het verschijnsel groei. Wie heeft ooit gras zien groeien? Toch zien we elke dag hoe het veld mooier en groener wordt. Hetzelfde geldt voor de groei van bergen; alleen is hun ritme veel en veel langzamer; het strekt zich uit tot eeuwen.

In de Hindoeïfilosofie bestaat een lering die licht werpt op de verschijnselen van ritme; het is de lering van de drie krachten der natuur, de zogenaamde *guna's*. In de natuur en in de mens, in het gehele gemanifesteerde universum, zijn er drie krachten aan het werk: *tamas* (inertie, duisternis, luiheid), *rajas* (hartstocht, geïrriteerdheid, onvastheid) en *sattva* (evenwicht,

licht, harmonie). Wanneer de eerste (*tamas*) overheerst, dan merken we het verschijnsel van verstening, onbeweeglijkheid. Als de tweede domineert, dan zien we een hartstochtelijke, instabiele en ongecoördineerde activiteit. Als de derde (*sattva*) overheerst, dan zien we harmonie en voelen wij vrede en licht.

Er is niets dood in de natuur en daarom bezit alles zijn eigen ritme.

De fysieke vertegenwoordiger van *tamas* is het mineralenrijk; het dierenrijk wordt gekenmerkt door zijn tegenpool – *rajas*. Harmonie (*sattva*) regeert in het plantenrijk, waar het leven ontwaakt in de vreugde van het bestaan, terwijl het nog geen hartstocht kent. Zo manifesteert zich *tamas* met een machtige kracht in de steen; in het paard komt *rajas* tot uitdrukking met een even intense kracht. In de eikenboom, met zijn imposante bladerdak boven het groen, en in het zachte gras met al zijn paardebloemen, wilde hyacinthen en madeliefjes, regeert *sattva* en in dit feit ligt de sleutel tot de goddelijke vrede die wij voelen in het hart van de natuur. Als wij maar weten hoe we naar de natuur moeten luisteren en hoe wij van haar moeten houden, dan ervaren wij in haar midden de hele volheid van het leven en tegelijkertijd een gevoel van zuiverheid en onschuld dat onze zonden afwast en ons regeneert. In de natuur bestaat geen tweehoud, alles is gericht op de zon en daarvan doordrongen, van het kleinste grassprietje tot de machtige ceder van Libanon en tot de sterren in de hemel. In haar (de goddelijke natuur), de zuivere en prachtige, klopt dat hoge, plechtige, vredige en vreugdevolle rit-

me dat in het oosten wel ‘de dans van de goden’ en ook ‘de onafgebroken, stromende, ritmische dans van het universum’ genoemd werd.

Er is een gebied van spirituele activiteit dat een poging doet om in kleuren, geluiden en bewegingen het prachtige ritme van het universum uit te drukken: dat is de kunst.

Er is een gebied van spirituele activiteit dat een poging doet om in kleuren, geluiden en bewegingen het prachtige ritme van het universum uit te drukken: dat is de kunst. Ik gebruik dit woord niet in de beperkte zin van een speciaal beroep, maar in de brede zin van ware creatieve activiteit. Onder de plattelandsbewoners van de wereld bevinden zich veel onbewuste kunstenaars. Een weefster, die haar lied improviseert bij het ritme van de zich kruisende draden; een pottenbakker die probeert de klei te bezielen en te vormen tot een sierlijke bloem; een bard, die luistert naar het fluisteren van de bladeren terwijl hij zijn ballade zingt – zij allen zijn ware artiesten die weten hoe te luisteren en hoe te kijken. Liefdevol begiftigen zij ons met de levende sprookjes temidden waarvan zij leven. Dit kunstenaarsleven staat dicht bij de natuur en in hun meesterwerken horen wij het zuivere ritme van de kosmos, dat altijd een schitterende frisheid met zich meebrengt en een gevoel van herboren worden.

Het ritme verandert volgens het karakter van het ras en van de natie; het klinkt zelfs door in het landschap. De Indiase kunstenaars wisten hoe ze moesten luisteren naar het kosmische ritme, naar ‘de dans van het univer-

sum’, en namen een reeks bepaalde subtiele veranderingen waar in het ritme van elke dag. Voor hen had ieder uur zijn speciale sleutel – raga – en het lied moest gespeeld worden in overeenstemming daarmee. ’s Avonds moet er muziek zijn die anders is dan die van de ochtend; tussen de middag moet ze anders zijn dan die welke gespeeld wordt in de schemering of bij de dageraad. Alle raga’s worden beheerst door de godin Rigina Tora, die afgebeeld wordt als een hemelse schaapherderin in de bergen; zij bespeelt de vina en wordt omringd door herten. In haar lange mantel en met haar lieve glimlach doet ze ons denken aan een madonna. Het is merkwaardig vast te stellen dat die gedachten van de Indiër bevestigd worden door het observeren van de vogels die hun stemgeluid verhogen en verlagen bij zonsopkomst en zonsondergang. De vogels voelen de raga en nemen deze in acht.

Wat is onze hartstochtelijke en stormachtige kunst ver afgedwaald van de prachtige en tedere wijsjes in de Indiase bergen in samenspraak met de Koningin van de raga’s! Waarom is de kunst van haar weggegaan? Waarom moeten wij door zoveel heengaan dat onzuiver en tragisch is in verband met dit wegvallen?

De kunst, net als alle dingen in het leven waar het plan van de Logos regeert, gaat naar een goddelijke synthese, en dit evolutionaire proces wordt gerealiseerd door het overwinnen van dualiteit, die *tamas* en *rajas* is. Tijdens het evolutionaire proces gaat de oerzuiverheid van nature verloren, maar zij leidt ons later naar een bewuste en daarom stabiele harmonie. Net zoals de onschuldige zuiverheid van het kind, welke door ervaring en moeite weer terug moet komen naar de vol-

wassen mens, als zuiverheid van kennis en liefde – dat is wijsheid. Zo moet ook de zuivere harmonie die klonk aan de dageraad van de arische beschaving, daar zij een echo is van de goden en de inwijding van de wijze, tot ons terugkeren en onze kunst vernieuwen met de hemelse dauw van spirituele regeneratie. Maar dit zal alleen plaatsvinden wanneer kunstenaars de goddelijkheid van hun missie voelen en hun hart openen om het Licht te ontmoeten. In de stralen van dat Licht worden alle hogere intuïties geboren. Zoals een bergbeek met zijn zuivere water leven en frisheid brengt naar de vallei, zo stort de Geest in contact met het Eeuwige de golven van genade uit over dorstige en hongerige zielen. De kunst moet zo'n bergbeek vormen voor de mensheid. Zo is het geweest en zal het weer zijn, wanneer de kunstenaar niet zijn schakel verliest met de hemel, wanneer hij in staat is de stem van de hemel te horen door de muziek van de bloemen en de rivieren en wanneer hij probeert zijn leven zo prachtig te maken als zijn lied. In de ziel van zo'n kunstenaar neemt het ritme van *sattva* geboorte aan en hij geeft het aan ons door in zijn werk.

Maar toen de mens de natuur verliet en massaal in stoffige en lawaaierige steden ging wonen werd het moeilijk voor hem om de zoete stem te horen die zo machtig sprak in de natuur – nog moeilijker om deze te horen te midden van het moderne leven, het wapengekletter, de partijenruzies, het toenemende egoïsme en een hartstochtelijke propaganda van ikheid in al zijn aspecten. De mens hoorde niet langer de stem van de Geest en hiervoor moest hij een hoge tol betalen. Hij begon zichzelf te aanbidden, waarbij hij zijn verlangens vergoddelijkte en niet

merkte dat hij door deze vergiftiging niet alleen zijn vooruitgang tot stilstand bracht, maar begon af te glijden naar het niveau van het dier of zelfs lager. Want zo is de wet: wij moeten voorwaarts of neerwaarts; wij kunnen niet bewegingloos blijven. Waar de mens valt, valt ook de Kunst; waar de mens vooruitgang boekt, wordt de Kunst spiritueel. De moderne kunst toont ons duidelijk de morele decadentie van onze tijd. Wij zien het op alle gebieden: in de literatuur, waar helden in romans verschijnen die een schandelijk soort materialisme verbeelden (Arzylasheff bijvoorbeeld); in de schilderkunst, die grenst aan pornografie; in de muziek, waar operettes van het *café-chantant* type de boventoon voeren; bij het dansen, waar een schaamteloze smaak heerst voor de 'tango'. In de onbeschaafde stammen van het decadente Lemurië zijn we niet geschokt om dergelijke (types) te zien afdalen naar de donkere krochten van ongeremde dierlijkheid, want voor de wilde is het dierlijke ritme alleen maar natuurlijk.

Ware cultuur, die een echte mens vormt, kan alleen gebouwd worden op een religieus bewustzijn dat een morele houding ten opzichte van het leven met zich meebrengt.

Wanneer wij dit echter zien in de zogenaamd culturele maatschappij, wordt het afschuwelijk. Vanzelfsprekend dient zich de vraag aan: was dit echt een cultuur, zoals wij dat noemden, of was het alleen maar een glimlachend, bontgekleurd masker, waarachter zich een mensachtige aap

schuilhield? Kan ware cultuur ge-
grondvest worden op persoonlijk egoïs-
me, op briljante filosofische argumen-
ten, op aardse speculaties en hart-
stochten? Een dreigend beeld van het
moderne werelddrama ontvouwt zich
voor onze ogen en antwoordt krachtig:
'Nee, dat is onmogelijk.' Zo'n materia-
listisch-intellectuele cultuur, die in de
mens het dierlijke ritme doet gelden,
dreigt hem ieder moment te transfor-
meren in een echt beest. Ware cultuur,
die een echte mens vormt, bewust van
zijn goddelijke missie en daardoor van
zijn verantwoordelijkheid voor de we-
reld – zo'n cultuur kan alleen gebouwd
worden op een religieus bewustzijn dat
een morele houding ten opzichte van
het leven met zich meebrengt. Waar
geen religieus bewustzijn is, dat wil
zeggen geen erkenning van een hoger
principe in de wereld en in onszelf,
kunnen wel rijke imperiums en prach-
tige uiterlijke vormen bestaan, maar de
geest van het leven zelf is daar niet
aanwezig en daarom zijn er geen mo-
rele fundamenteën. Een sterke moraal
kan niet grondvest zijn op een nut-
tigheidssysteem of op schoolse wijs-
heid; ze kan alleen grondvest wor-
den op *religie*.

Wat is zonde? Dat is iets slechters te
doen als we iets beters weten, want het
betekent van een hoger niveau af te

dalen naar een lager, om het hogere
ritme te vervangen door een lager, van
het menselijk koninkrijk naar beneden
gaan naar het dierenrijk. Wanneer het
dier toegeeft aan passie begaat het
geen zonde. En de onbeschaafde mens,
vervuld van *rajas*, begaat geen zonde
zolang hij maar niet vermoedt dat er
een evolutie is. Maar de mens die weet
dat er een beter leven is en die zichzelf
toestaat te handelen als een wilde, die
mens zondigt, want hij gaat in tegen de
evolutie. Het is de zonde tegen de
Heilige Geest, waarover het evangelie
spreekt. De mens die niet tegen de
evolutie in wil gaan, moet onafgebro-
ken aan zichzelf werken, stap voor stap
opstijgen, zijn ritme transmuteren en,
in navolging van de goden, een nieuw
leven creëren. Wanneer hij de duistere
luiheid van *tamas* en de ongeremde
hartstocht van *rajas* overwonnen heeft,
moet hij vrijelijk en bewust het zuivere
koninkrijk van *sattva* binnengaan. Daar
zal hij zich ontplooiën zoals de bloem
op de vredige lagune opengaat na de
storm. Deze bloem, de heilige lotus, is
het zich onvouwen van de Geest.

Uit: *The Theosophist*, juli 2004,
herdrukt uit *The Theosophist*,
maart 1918
Vertaling: A.M.I.

De rijke afwisseling in de natuur en in ons eigen innerlijk
leven komt voort uit onderscheid en tegenstellingen.

Shirley Nicholson,
Ancient Wisdom - Modern Insight

Mededogen - de basis voor vrede en begrip

– Halldór Haraldsson

**Vrienden,
Ik ben gevraagd om een kort praatje te houden over mededogen – de basis voor vrede en begrip. Ik zou graag beginnen met wat te zeggen over vrede en begrip.**

Halldór Haraldsson, voorzitter van de Theosophical Society in IJsland, hield deze inleiding bij het congres van de Europese Federatie en het 100-jarig bestaan van de Finse afdeling in juli 2007.

Als we naar de wereld om ons heen kijken, is de wereld niet erg vredevol en er schijnt niet veel begrip te zijn tussen mensen van verschillende culturele en religieuze achtergronden. Wat me toen ik over het onderwerp nadacht, allereerst te binnenschoot, was een zin uit het begin van het welbekende boek *'De religies van de Mensheid'* door Huston Smith. Daar zegt hij: *'Als historici op onze jaren (1958) terugkijken, herinneren ze die misschien niet vanwege het ontstaan van nucleaire energie, noch vanwege de verspreiding van het communisme, maar als de tijd waarin alle mensen op de wereld elkaar voor het eerst serieus moesten gaan nemen.'*

De technologische vooruitgang, het is vaak gezegd, heeft de wereld de laatste jaren kleiner gemaakt. Tegenwoordig kunnen we in elk land mensen van verschillende nationaliteiten in dezelfde ruimte tegenkomen. We hebben dit allemaal gezien en erkennen het als een feit. Maar de woorden van prof. Smith maken ons duidelijk, dat er

daardoor ook problemen ontstaan. Natuurlijk hopen we dat mensen elkaar serieus nemen. Ongelukkigerwijs is dit nog niet zo.

Woorden van een andere bekende man schoten me ook te binnen, woorden uit een voorwoord in een boek van de historicus Arnold Toynbee, waarin hij zegt: *'Het wordt duidelijk, dat een hoofdstuk dat een westers begin heeft, een Indiaas einde zal moeten hebben, wil het niet eindigen in de zelfdestructie van het menselijke ras. Op dit extreem gevaarlijke moment in de menselijke geschiedenis, is de enige weg naar verlossing de oude hindoeïstische manier. Hier treffen we de houding en de geest aan die het mogelijk kan maken voor het menselijk ras om samen tot één enkele familie uit te groeien.'* En later: *Het overleven van het menselijk ras staat op het spel. Toch is zelfs het sterkste en meest respectabele functionele motief alleen een bijkomende reden om Ramakrishna's en Gandhi's en Ashoka's leringen ter harte te nemen en zich ernaar te gedragen. De primaire reden is dat deze leringen juist zijn – en ze zijn juist, omdat ze voortvloeien uit een ware waarneming van een spirituele realiteit.'*

Arnold Toynbee refereert hier aan de vedanta-filosofie, die tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog de aandacht trok van heel wat intellectuelen, zoals Aldous Huxley, Christopher Isherwood, Gerald Heard en anderen. Afkomstig uit de hogere sociale kringen, raakten ze gedesillusionneerd door het socialisme dat in Duitsland en de Sovjet Unie verscheen en ze waren overtuigd van het belang van het pacifisme. Zoekend naar een filosofische basis daarvoor, ontdekten ze de principes van de vedanta-filosofie. Voor

hen was de vedanta-filosofie vooral van waarde, omdat die erkende dat er verschillende spirituele paden waren naar hetzelfde doel. Haar brede visie vormde een stevige grondslag voor zowel vrede als begrip. Deze zelfde manier van denken vinden we weer spiegeld in het eerste doel van de Theosophical Society (TS), dat een stuk verder ging door zich te richten op het vormen van een universele broederschap der mensheid zonder onderscheid naar ras, geloof, sekse, kaste of kleur.

We kunnen de woorden van deze eerste doelstelling op de gewone, maar ook op een veel diepere manier begrijpen. We behoren niet alleen tolerant en begripvol te zijn ten opzichte van mensen van welk ras of religie dan ook, maar tevens een vriendschappelijke relatie met hen aan te gaan. Dat kan een psychologische transformatie van het individu tot gevolg hebben waardoor hij werkelijk mededogen ervaart en vrij wordt van alle vooroordeel of benepenheid van geest en in plaats daarvan liefdevol en vriendelijk met anderen omgaat.

Het voorafgaande betekent ook tolerantie en begrip ten opzichte van andere leden van de afdeling van de TS waartoe we behoren en die we ontmoeten, omdat we toevallig ergens wonen.

We weten en waarschijnlijk stemt u daarmee in, dat we allereerst door ons eigen voorbeeld moeten tonen wat begrip inhoudt. Zo kan de TS ook onze eerste experimenteerplek zijn in het leren omgaan met de maatschappij en de wereld.

Degenen die de geschiedenis van de TS kennen, weten dat er momenten,

zelfs periodes waren, waarin deze speciale karakteristiek dreigde te veranderen, dat zich één manier van denken ontwikkelde, zelfs van religieus sektarische aard. In het begin van de TS was het zeker niet de bedoeling om een nieuwe sekte te vormen! Maar gelukkig hebben we wijze leiders gehad die dat hebben weten te voorkomen. Het is erg boeiend om geschriften uit de begindagen van de vereniging te bestuderen. Het motto van de TS 'Er is geen religie hoger dan de waarheid' was in die tijd gewaagd en is het nog steeds. Het is voor ons aan de ene kant heel belangrijk om sommige van de gedachten van de oorspronkelijke leiders niet te vergeten en aan de andere kant ons bewust te zijn van wat er nu gebeurt. Als we naar sommige georganiseerde religies kijken die de vrede bedreigen, moeten we tolerantie laten zien, maar ik denk dat we tegelijkertijd hun aard moeten proberen te begrijpen. Ik denk dat we allemaal zullen vinden dat enige waarheid in elke religie gevonden kan worden, maar dat we ons tegelijkertijd realiseren dat ze ook mensen van elkaar kunnen verwijderen.

Middels de tweede doelstelling van de TS worden we aangemoedigd om vergelijkende godsdienstwetenschappen, filosofie en wetenschap te bestuderen. Niet zozeer afzonderlijk dus, maar vooral om ze door vergelijking beter te begrijpen. Weerspiegelen ze spirituele waarden? Zijn ze dicht bij de waarheid?

Vanuit dit gezichtspunt zou ik graag een paar woorden lezen uit een bijzondere brief over deze kwestie, geschreven in 1882 door de Meester K.H. Daar schrijft hij: *'Onwetendheid deed goden ontstaan en maakte handig gebruik van de gelegenheid. Kijk naar In-*

dia en kijk naar het christendom en de islam, het judaïsme en het fetisjisme.

Door priesterlijk bedrog werden deze goden als schrikwekkend aan de mens voorgesteld; religie maakt van hem de zelfzuchtige dweper, de fanaticus die alle mensen buiten zijn eigen sekte haat zonder hem er iets beters of moreel meer hoogstaands voor terug te geven. Het is het geloof in god en goden dat tweederde van de mensen tot slaven maakt van een handvol die hen bedriegen onder de valse pretentie ze te redden.' En verderop: *'Twee duizend jaar lang heeft India gezucht onder het gewicht van het kastenstelsel, brahmanen alleen gevoed met het goede der aarde en tegenwoordig snijden volgelingen van Christus en Mohammed elkaar de kelen af uit naam van en tot meerdere glorie van hun respectievelijke mythes.'*

Dan zegt hij dat menselijke ellende nooit zal verminderen totdat *'het betere deel van de mensheid de valse geloven vernietigt in naam van waarheid, moraal en universele liefdadigheid.'*

Hij zou in feite de huidige situatie hebben kunnen beschrijven! Dit zijn bijzondere woorden in een brief uit 1882 en in overeenstemming met ons motto: 'geen religie hoger dan de waarheid.'

Dat brengt ons bij *mededogen*. Zoals wij het begrijpen, is er geen vrede of begrip als er geen mededogen is. Daar mededogen een woord is dat veel in het boeddhisme wordt gebruikt, herinner ik aan woorden die de Dalai Lama niet lang geleden gebruikte: *'Mededogen maakt dat we het beeld helder krijgen; als emoties ons overspoelen, benevelt dat onze waarneming van de werkelijkheid, wat vervolgens de oorzaak is van veel onbegrip, wat weer leidt tot gevechten (zelfs oorlogen).'*

Maar wat is mededogen? Volgens de Oxford American Dictionary is het: ‘Sympathetisch medelijden en zorg voor het lijden of het ongeluk van anderen.’

Karakteristiek voor de Indiase traditie is dat we kennis, wijsheid en mededogen niet van buitenaf verwerven, maar dat die in ieder menselijk wezen bestaan. Deze visie vinden we in de Vedanta en in het boeddhisme. De essentie van de bodhisattva is mededogen (*karuna*). Maar hoe realistisch is dat voor ons tegenwoordig en is het voor ieder van ons te realiseren? Dit is iets waar we echt aan moeten werken. Het is onze hoofdtaak. Zonder dat is er geen relatie tussen mensen, geen mededogen, geen vrede, geen begrip.

We weten dat er vele paden zijn en dat het goed is degene te volgen die het meest natuurlijk voor ons is. Mischien is het meest natuurlijke voor de moderne mens om eenvoudig aandacht aan zichzelf te besteden, meer bewust te zijn van zijn uiterlijke en innerlijke omgeving en speciale relaties. Als musicus stelt mijn werk me in staat om precies te kijken naar wat er soms tijdens ons werk gebeurt. Om de techniek beter te beheersen en vooral om goed te interpreteren, is niet alleen helderheid van geest nodig, maar ook inzicht. Daarbij moeten we erg sensitief zijn en extreem goed luisteren, met totale aandacht zowel voor de kleinste details als het geheel. Ik probeer dit niet belangrijker te laten klinken dan het is. Het is eenvoudig zo. Als je op zo’n manier totaal betrokken bent, gebeurt er soms iets, gaat er iets in je ontwaken, iets wat je niet uit kunt leggen en dat is volle harmonie, schoonheid en mededogen. Als dit gebeurt, is de voorstelling of lering op zijn best.

Ook bij het luisteren naar muziek kunnen we een diepe ervaring van eenheid meemaken. Op zulke momenten hebben we het gevoel bepaalde innerlijke dimensies aan te raken, die we compassie kunnen noemen. Het is zeker geen emotie. Voor degenen die zulke ervaringen hebben zijn het zeldzame en kostbare momenten.

In Krishnamurti’s discussies met dr. David Bohm en dr. Schainberg wordt compassie besproken in relatie tot lijden. K. zegt dat compassie verschijnt, als we ons bewust zijn van en gevoelig zijn voor het universele lijden van de mensheid en niet alleen van het persoonlijke lijden. Daarbij is nodig dat het denken ophoudt. Dan pas, zegt hij, wordt de energie van compassie als het ware geboren. En ook:

‘Het einde van treurigheid is het geluk van mededogen.’

Het hoofdthema is menselijke transformatie. Degenen die *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky hebben bestudeerd, weten dat, naast kennisverwerving, het hoofddoel deze transformatie van menselijk bewustzijn is. Een echte maatschappelijke verandering is de innerlijke verandering van elk individu. Als we de diepere betekenis beseffen van ‘het vormen van een kern van broederschap der mensheid’ kunnen we zeggen dat een theosoof tegenwoordig niet iemand is met bepaalde geloofsopvattingen, maar veeleer iemand die zich bezig houdt met deze transformatie van bewustzijn.

Prof. Raymond Martin van de Universiteit van Maryland, de eerste professor in de academische wereld die een boek schreef over K.’s leringen in een serie boeken over filosofen, vat

zijn leringen aan het eind van zijn boek op deze manier samen: Als ieder van ons psychologisch niet zo verandert als waar K. over spreekt, zullen er drie dingen gebeuren: 1. We zullen innerlijk conflictueuze levens lijden; 2. onze innerlijke conflicten zullen uitgedrukt worden in ons uiterlijke gedrag en 3. ons uiterlijke gedrag zal ernstige problemen voor anderen veroorzaken.

Als we aan de andere kant in staat zullen zijn om onszelf fundamenteel te transformeren, zullen we in harmonie met onszelf kunnen leven. Deze harmonie zal zich uitdrukken in ons uiter-

lijke gedrag en we zullen anderen daarbij helpen.

We vragen ons waarschijnlijk af hoe we, na die transformatie, de wereld en de mensen om ons heen positief zouden beïnvloeden. Een goede vriend van mij interpreteerde morfogenetische resonantie op deze manier: 'Als jij glimlacht, gaan andere mensen glimlachen en als andere mensen glimlachen zullen er mijlen en mijlen glimlachen ontstaan.' ('When you smile other people smile, and when other people smile there will be miles and miles of smiles.')

Vertaling: Alice Bouwland

Het is mogelijk de berg des levens van welke kant dan ook te beklimmen, maar als de top bereikt is komen alle paden samen. Zolang religies in de dalen van theologie, ritueel en kerkelijke organisatie blijven, kunnen ze ver van elkaar afstaan. Verschillen in cultuur, geschiedenis, geografische ligging en temperament van de betreffende groep, zorgen alle voor een ander punt van vertrek. Verre van betreurenswaardig te zijn is dit juist goed, het geeft rijkdom aan de totaliteit van het religieuze avontuur van de mens ... Maar het doel voorbij deze verschillen is hetzelfde.

Huston Smith

Kosmische evolutie

In zeven stanza's, vertaald uit het Boek van Dzyan

STANZA I

1. DE EEUWIGE MOEDER, GEWIKKELD IN HAAR ALTIJD ONZICHTBARE GEWADEN, HAD OPNIEUW ZEVEN EEUWIGHEDEN LANG GESLUIMERD.

2. DE TIJD WAS NIET, WANT HIJ LAG IN SLAAP IN DE ONEINDIGE SCHOOT VAN DE DUUR.

3. HET UNIVERSELE DENKVERMOGEN WAS NIET, WANT ER WAREN GEEN AH-HI OM HET TE BEVATTEN.

4. DE ZEVEN WEGEN TOT GELUKZALIGHEID WAREN NIET. DE GROTE OORZAKEN VAN ELLENDE WAREN NIET, WANT ER WAS NIEMAND OM ZE TEWEEG TE BRENGEN EN ERDOOR VERSTRIKT TE RAKEN.

5. DUISTERNIS ALLEEN VULDE HET GRENZELOZE AL, WANT VADER, MOEDER EN ZOON WAREN OPNIEUW ÉÉN EN DE ZOON WAS NOG NIET ONTWAAKT VOOR HET NIEUWE WIEL EN ZIJN PELGRIMSTOCHT DAAROP.

6. DE ZEVEN VERHEVEN HEREN EN DE ZEVEN WAARHEDEN HADDEN OPGEHOUDEN TE BESTAAN, EN HET HEELAL, DE ZOON VAN NOODZAKELIJKHEID, WAS VERZONKEN IN PARANISHPANNA OM TE WORDEN UITGEADEMD DOOR DAT WAT IS EN TOCH NIET IS. NIETS WAS.

7. DE OORZAKEN VAN BESTAAN WAREN WEGGENOMEN; HET ZICHTBARE DAT WAS EN HET ONZICHTBARE DAT IS, RUSTTEN IN EEUWIG NIET- ZIJN- HET ENE ZIJN.

8. ALLEEN DE ENE VORM VAN BESTAAN STREKTE ZICH GRENZELOOS, EINDELOOS, OORZAAKLOOS UIT IN EEN DROOMLOZE SLAAP; EN HET LEVEN KLOPTE ONBEWUST IN DE UNIVERSELE RUIMTE DOOR HEEL DIE ALOMTEGENWOORDIGHEID, DIE DOOR HET GEOPENDE OOG VAN DE DANGMA WORDT WAARGENOMEN.

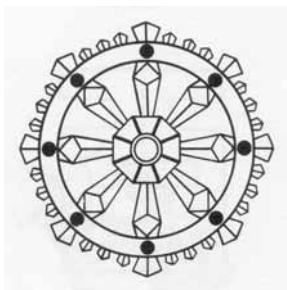
9. MAAR WAAR WAS DE DANGMA TOEN DE ALAYA VAN HET HEELAL IN PARAMARTHA WAS EN HET GROTE WIEL ANUPADAKA WAS?

(Uit H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer, deel I, Het ontstaan van de kosmos*
(Theosophical University Press))

De vorm en functie van stupa's

– Annie Garnier

Het is tegenwoordig algemeen bekend dat de Tibetaanse lama's (*Ganesha* = boeddhistische priesters), op de stukken grond waar zij belangrijke kloosters gevestigd hebben, monumenten van een voor ons, westerlingen, vreemde vorm hebben laten bouwen. Zij noemen die 'Tchörten', een Tibetaans woord dat een vertaling vormt van het Sanskriet woord 'stupa'. Wat stellen deze bouwsels voor en met welk doel zijn zij opgericht? Dat willen we in dit artikel proberen duidelijk te maken.

Afgaande op de definitie van het woord 'stupa' zoals die in het Sanskriet woordenboek gegeven wordt, is het een 'koepelvormige aarden of bakstenen monument waarin overblijfselen van de Boeddha bewaard worden of dat dient als herinnering aan een religieuze gebeurtenis, relikwieën-kist, relikhouder'.

In de grote Larousse encyclopedie vindt men nog de volgende definitie: 'grafmonument of herdenkingsmonument in de vorm van een volle koepel, opgericht boven de overblijfselen van de Boeddha of van eminente geestelijken'. En op een bladzijde gewijd aan de Indiase kunst geeft de Larousse encyclopedie als voorbeeld de stupa van Sancî (uitgesproken als Santchî), met deze omschrijving: *'voornaamste stupa van Sancî, opgericht in de tweede eeuw voor Christus, verder uitgebouwd tussen de eerste eeuw voor Christus en de eerste eeuw na Christus; als wezenlijk monument van het Tibetaanse boeddhisme, dient de stupa als herdenkingsplaats en als gewijde plek; tussen de basis van de*

koepel en de balustrade vindt de rituele omgang door de gelovigen plaats. De opbouw van de stenen balustrade is nog rechtstreeks voortgekomen uit de oorspronkelijke houten architectuur en dat geldt ook voor de open portieken op de vier belangrijkste punten die versierd zijn met verhalende reliëfs' (in deze stupa worden de overblijfselen bewaard van Shâriputra en Maudgalyâyana, twee rechtstreekse discipelen van de Boeddha).

Hoewel het gebruik van stupa's zich tijdens de opkomst van het boeddhisme in India wijd verspreidde, is de oorsprong van de stupa in werkelijkheid veel ouder: het is in feite een prehistorisch monument, de bij de archeologen welbekende tumulus of grafheuvel. Het is een equivalent van wat de Ieren een cairn noemen: een tumulus van aarde en stenen waarmee megalithische graven afgedekt waren. Thans is een cairn, voor onderzoekers en alpinisten, een bergje van stenen om een bepaalde plek te markeren, een doorgang aan te geven, enzovoort. Je kunt het eigenlijk vergelijken met een markeringspaaltje of een vuurtoren en dat komt merkwaardig genoeg overeen met een van de rollen die de stupa's vervullen, zoals we nog zullen zien. In de prehistorie, zo wordt ons gezegd, bestonden de grafheuvels van de grote steppen uit een in het gras uitgesneden vierkant waarop men een hoop stenen legde (te vergelijken met de cairns) in het midden waarvan men een galg plantte. Het was de offerplaats, die ook het vedische altaar werd. In India kreeg hij langzamerhand die echte gebouwde vorm, bestaande uit een vierkante basis waarboven een koepel gebouwd werd die op de top een stok had met drie horizontale stangen. Wat het woord offer (= sacrificium) betreft,

moeten we bedenken dat het veeleer verbonden is met de notie van heilig maken dan met doden, opofferen; aanvankelijk was het enige offer dat van het vuur dat de plaats heiligt waar het brandt en waarvan de vlammen naar de hemel reiken en een verbinding met het goddelijke vormen.

Nu volgt de uitleg die de Boeddha gaf met betrekking tot deze primitieve, oorspronkelijke vorm van de stupa's, waaraan pas later versieringen en detailleringen werden aangebracht. Deze verklaring is door de Chinese monnik Hiuan-Tsang genoteerd in een sutra (vers) die gevonden is in Baktrië, een voormalig Centraal-Aziatisch land dat nu binnen Turkmenistan ligt: *'Onder de boom van het Inzicht, leerde de Boeddha, nadat hij aan de twee handelaren Trapusha en Bhalika, die zijn eerste lekendiscipelen waren, een lok van zijn haren en stukjes afgeknipte nagel van zijn 10 nagels gegeven had, ook nog de kunst om zijn kostbare Relikwieën te vereren. Hij nam toen zijn drie kledingstukken, vouwde elk ervan in een vierkant en stapelde ze op elkaar op de grond, beginnend met het grootste en eindigend met het kleinste; toen draaide hij zijn bedelnap om en legde die daar bovenop en plantte zijn stok van religieuze Zwerver recht op bovenop dat alles, terwijl hij die in het centrum vasthield. 'Zo, zei hij, maakt men een Stupa!' Dat was het eerste model dat door de Allerhoogste getoond werd na zijn Verlichting.'*

Later kregen de stupa's een uitgebreidere en meer versierde vorm in overeenstemming met de kunst van de Aziatische landen waar het boeddhisme zich in de loop van de tijd vestigde, tot aan de Tibetaanse Tschörten en de Japanse pagodetoren, zoals je die ziet in de grote parken van de tempels in

het oude Japan (o.a. in Nara), toe. Laten we daarbij ook denken aan de schitterende stupa's van Bangkok in Thailand, of van de Boroboedoer op Java, op het terras van deze reusachtige tempel die de mandala vormt van het universum! Maar onder al die verfraaiingen kun je nog altijd de oorspronkelijke vorm terugvinden, die een machtig symbool is, want haar vierkante basis stelt de aarde voor, de koepel erboven staat voor de hemel, en de stok daar bovenop en er dwars doorheen is de as, evenzeer onze eigen as als die van de wereld. Het is altijd een heilige plaats geweest: van oorspronkelijke offerplaats (dus heilig) werd het een bewaarplaats van relikwieën (dus heilig) of een plaats gewijd aan een heilig persoon. Van oorsprong werd er het heilig vuur ontstoken, maar nu is dit vuur het vuur van onze centrale as, van het kundalini dat wij moeten 'ontsteken', dat wil zeggen doen ontwaken door ons bewust te worden van ons oorspronkelijke wezen, dat in de vergetelheid is geraakt in de loop van de involutie.

De vorm van de stupa is een machtig en veelbetekenend symbool. Als je het ontwerp ervan schematisch weergeeft lijkt de stupa te bestaan uit achtereenvolgens een vierkant, een cirkel, een driehoek en dan een halve cirkel met een vlam er bovenop. Deze verschillende delen symboliseren elk een van de elementen waaruit het universum en wijzelf zijn opgebouwd: het vierkant staat voor de aarde en heeft betrekking op het Mûlâdhâra chakra (het stuitchakra), de cirkel staat voor het water en heeft betrekking op het Manipûra chakra (navelchakra), de driehoek symboliseert het vuur ter hoogte van het Anâhata chakra (hartchakra), de halve cirkel vertegenwoordigt de lucht

op het niveau van het Vishuddha chakra (keelchakra) en de vlam symboliseert het ether (Akasha) op het niveau van het Sahasrâra chakra (kruinchakra). U zult ongetwijfeld opgemerkt hebben dat er slechts vijf chakra's genoemd worden, terwijl de traditie van de kundalini-yoga er zeven telt: dat komt omdat in het Tibetaanse meditatiesysteem het Svadhîsthâna chakra (miltchakra) in het algemeen niet apart genoemd wordt of als een onafhankelijk centrum beschouwd wordt, maar geassocieerd wordt met het Mûlâdhâra chakra; dat geldt ook voor het Ajna chakra (voorhoofdchakra) dat niet apart geteld wordt, maar beschouwd wordt als verenigd met Sahasrâra chakra, de duizendbladige lotus.

Men kan zien dat de stupa ons wezen symboliseert in zijn elementaire vorm (aarde, water, vuur en lucht) zowel als in zijn geestelijke vorm (de chakra's): het is een gestileerd portret van onszelf! En terwijl de stupa de synthese is van het dharma, is zij tevens de synthese van onszelf (*Ganesh*; dharma = wet, plicht, religie).

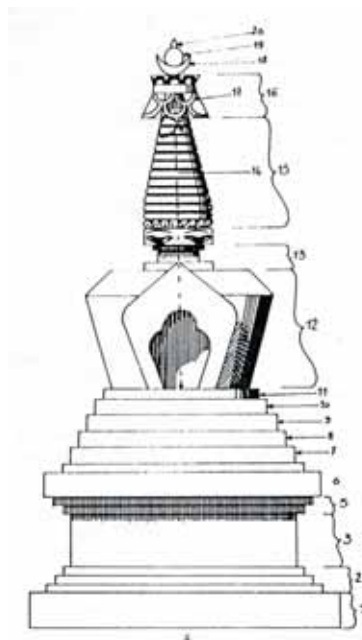
Laten we nu in detail de betekenis van de uitgebreide vorm van de stupa bekijken, zoals die door de Tibetaanse traditie verklaard wordt. Deze noemt haar Tchörten, een woord dat 'ondersteuning van het dharma' betekent (Tchö = dharma, ten + ondersteuning). Een stupa stelt niet alleen de ondersteuning maar ook de synthese van het dharma voor. De lama's zeggen: *'De Tchörten stelt de ontwaakte geest van de Boeddha voor'*, die geest welke de onze is in alle eeuwigheid en die we gewoon, beetje bij beetje, weer moeten ontdekken door de weg te volgen die aangeduid wordt door de verschillende verdiepingen van de stupa.

Want dit monument is ook een gids, een aanwijsbord, een wegwijzer.

In haar algemene vorm is de stupa allereerst een mandâla in reliëf, waar wij gewoonlijk alleen maar gewend zijn aan vlak getekende mandâla's (*Ganesha*: mandala = een magisch diagram voor meditatiedoeleinden). Laten we haar eens vanaf de basis beschouwen:

1: Het basisplatform, dat "de aarde vasthoudt", symboliseert de tien deugden die de juiste basis vormen voor bevrijding. Deze deugden zijn de volgende: a. van het lichaam: het leven beschermen; edelmoedigheid betrachten; morele zuiverheid betrachten. b. van het woord: de waarheid spreken; verzoenen; zacht en vriendelijk spreken; wel- overdacht spreken. c. van de geest: tevreden zijn; altruïsme beoefenen, vertrouwen koesteren in juiste inzichten. U ziet dat het doel al meteen vanaf het begin is aangegeven: bevrijding bereiken. En ook zal ons de te volgen weg gewezen worden. Deze basis brengt ons rechtstreeks naar de kern van het probleem: we moeten de weg afleggen *binnenin* ons: de verschillende verdiepingen van de stupa zullen aspecten van onszelf zijn op de weg van het dharma, zwakheden die we moeten overwinnen en vermogens die we ons eigen moeten maken. Het doel is om het juweel uit zijn omhulsel te bevrijden, het juweel dat we, nog geheel onbewust, zijn en dat we in al zijn schoonheid zullen zijn wanneer we de top van de stupa bereikt hebben. Daartoe moeten we in alle bescheidenheid beginnen te werken aan wat we in onze huidige gedaante zijn: lichaam, woord, geest. De stupa is dus ook een geheugensteuntje voor ons innerlijk wezen.

2: De drie treden die bovenop de basis liggen symboliseren de drie toevluchten waaraan men vasthoudt: a. de

Boeddha; b. het onderricht van de Boeddha (het dharma); c. de verzameling van hen die dit onderricht in praktijk brengen (het sangha). (*Ganesha*: sangha = de religieuze orde die door de Boeddha is gesticht)

De tien basisdeugden stellen ons in staat om, wanneer ze op de juiste wijze in praktijk worden gebracht, dicht bij het wezen van Boeddha, van het dharma en het sangha te komen, ons naar hen te richten en te verheffen. dat is wat bedoeld wordt met onze toevlucht nemen in hen.

3: De Leeuwentron symboliseert de superioriteit over het hele universum. Een superioriteit die slechts voortkomt uit onze bewustwording van onze eenheid, van ons één zijn met het universum. Men kan slechts superieur zijn aan het universum, men kan slechts één ermee zijn door het overwinnen van de illusie van een klein afgescheiden ik. De leeuw symboliseert de moed van de held die, over zichzelf zeevierend en zich bewust wordend dat hij

niets is van wat de illusie hem voorhield, Alles kan zijn.

4: Hier gaan we, merkwaardig genoeg, onder de stupa de aarde in, waar de Kruik met de Schatten de ‘acht nobele schatten’ symboliseert. Wanneer men een supa opricht, begint men eerst met een ceremonie van de fundamenten, de wijding van de plaats waarbij een kruik in de grond wordt gestopt, onder het toekomstig bouwsel. Deze kruik met schatten bevat kostbare metalen, medicamenten, zaden, geuren en essences, mantra’s. Deze voorwerpen zijn kostbaar voor de drie niveaus van het menselijk bestaan, want zij dienen ter zuivering en bescherming. En zij symboliseren, zo zegt men ons, de acht nobele schatten, die wijzelf moeten ontdekken in ‘onze’ innerlijke aard. Het plaatsen van al deze kostbare voorwerpen aan de basis van een stupa is, van de kant van degenen die het monument financieren en bouwen, het doen van een kostbare gift, een dāna, aan al diegenen die de plaats zullen bezoeken, omdat deze gewijde voorwerpen een weldadige uitstraling zullen hebben op hen die er met vertrouwen en respect naartoe zullen komen. (*Ganeshā*: dana = liefdadigheid, één van de paramita’s, deugden) Deze gift, een gebaar van mededogen en liefde ten aanzien van alle wezens, brengt ons logischerwijze naar het volgende niveau.

5: De kleine en de grote Lotus symboliseren de zes transcendentale deugden: edelmoedigheid, moreel besef, geduld, energie, meditatie, wijsheid, allemaal Grenzeloos. U herkent hierin de zes paramita’s, waarover H.P. Blavatsky spreekt in *De Stem van de Stilte*. De kleine en de grote lotus zijn die twee omgekeerde treden die de stupa weer breder maken. Dat men ze lotus-

sen noemt is om te laten zien dat ze als het ware een beker vormen (die van het hart) waarin de zes paramita’s zullen ontluiken, waarvan de transcendentie ons de weg opent naar een andere dimensie.

6: De vier hoeken van de Troon aan de basis (= nieuw platform) symboliseren de vier onbeperktheden: onbeperkte liefde, onbeperkte mededogen, onbeperkte vreugde, onbeperkte gelijkmoedigheid. Men noemt dit deel een ‘basis-troon’ omdat deze vier onbeperktheden een basis vormen die voor ons onontbeerlijk is in deze evolutie. Er was reeds een basis ter hoogte van de bodem, maar als we een beetje in onszelf gebouwd hebben en enige etappes hebben afgelegd, moeten er nieuwe bases gelegd worden op een ander, wijder en hoger niveau.

Dan komen er enige treden (nummer 7 – 10). De nummer 11, daarboven geplaatst, is ondanks zijn vorm, geen trede, maar wederom een basis, de onwankelbare basis. We gaan van basis naar basis, waarbij we iedere keer van register veranderen.

7: De eerste trede symboliseert de vier fundamentele aandachtspunten: de tijdelijkheid van het lichaam, van de zintuigen; de veranderlijkheid van de gedachten, de omstandigheden van het bestaan (de dharma’s). Met de omstandigheden van het bestaan, de dharma’s, wordt grofweg de onderlinge afhankelijkheid van alles bedoeld. Deze vier aandachtspunten zijn wezenlijk, zij vormen een van de allereerste leringen die door de Boeddha gegeven zijn. Deze zei: *‘Wie de tijdelijkheid goed begrepen heeft is heel dicht bij de Bevrijding.’*

8: De tweede trede symboliseert de vier volmaakte inspanningen: proberen om reeds bestaande gunstige omstandigheden te behouden; proberen zulke

nog niet bestaande omstandigheden te scheppen; proberen om de bestaande ongunstige omstandigheden te elimineren; je best doen om te voorkomen dat er zulke omstandigheden ontstaan. Deze omstandigheden, gunstig of ongunstig, hebben te maken met onze vooruitgang op de ‘weg naar ontwaaken’, omdat het gaat om ‘volmaakte’ pogingen. Er is hier sprake van duidelijk gericht zijn, van een zoeken naar evenwicht en harmonie.

9: De derde trede symboliseert de vier wonderbaarlijke voetsteunen: het bidden, het denken, het volharden, het handelen. Men noemt ze Siddhipāda. Pāda is de voetsteun, de stap, de etappe, de maat, enzovoort. Zij stelt in staat vooruit te komen, letterlijk en figuurlijk. Siddhi is het volbrengen, het vermogen, vandaar dat het bijvoeglijk naamwoord ‘wonderbaarlijk’ gebruikt wordt om deze vier voetsteunen aan te duiden. Een siddhi (*Ganesha*: siddhi = transcendent psychisch vermogen) is niet een onverklaarbaar wonder, het is kennis van de wet en haar toepassing. Het gebed, het denken, het volharden en het handelen maken het mogelijk dingen te verwezenlijken op fysiek, psychisch en spiritueel gebied. Iedere etappe die wordt afgelegd geeft nieuwe mogelijkheden.

10: De vierde trede symboliseert de vijf spirituele vermogens: vermogen van het geloof, vermogen van energie, vermogen van aandacht, vermogen van concentratie, vermogen van kennis.

11: De onwankelbare basis die de (centrale) kruik ondersteunt symboliseert de vijf krachten: kracht van het geloof, kracht van de energie, kracht van de aandacht, kracht van de concentratie, kracht van de kennis.

U zult opmerken dat er een verband is tussen de vijf vermogens van de vier-

de treden en de vijf krachten van de onwankelbare basis: het beoefenen van een vermogen zal de kracht geven, de daarmee corresponderende macht. De Boeddha heeft aangegeven dat deze vermogens beoefend worden door re-traite, door afwezigheid van passie, door loslaten en afstand doen, en dat dat de weg naar nirvana is.

12: Op deze onwankelbare onuitroeibare basis zal de centrale kruik kunnen rusten, die welke, op halve hoogte van de stupa, de relieken bevat. Symbolisch stelt deze kruik ons hart voor, waarin zich de vijf spirituele vermogens en de vijf daarmee corresponderende krachten zich ontwikkelen. Als eenmaal de eerste etappes van de weg ons denken tot rust gebracht en gezuiverd hebben, kan alles zich concentreren in het hart waarin zich ons ware Zijn zal ont-hullen, dat tot nu toe gesluierd was door het verkeerde inzichten, de verkeerde woorden en daden die een scherm- persoonlijkheid gegenereerd hadden. De vorm van dit deel van de stupa stelt de holte van het hart voor waarin de ware schat verborgen is. De kruik symboliseert in zijn bijzonderheden de zeven etappes van het ontwaaken: totale herinnering (van vroegere levens); volmaakte kennis van alle dharma’s; vlijt; verrukking (diepe vreugde voortkomend uit innerlijke zekerheid); volmaakte beheersing van alle disciplines; concentratie; gelijkmoedigheid.

13: Boven de centrale kruik bevindt zich een gedeelte dat eerst slanker wordt en zich vervolgens weer verbreedt om ons naar die brede band te brengen die getekende en geschilderde ogen bevat. Dit vernauwde deel wordt de Tré genoemd en doet denken aan een nek die het hoofd kan laten rusten op de schouders. Dat we het woord

nek gebruiken komt omdat de stupa ons, ons geschematiseerde gestileerde lichaam voorstelt. Deze Tré symboliseert het 'eделе achtvoudige pad', het pad met de acht etappes: het juiste zien; het juiste begrijpen; het juiste woord; het juiste handelen; het juiste leven; de juiste inspanning; de juiste aandacht; de juiste concentratie. Het is het hart zelf van de weg die is aangegeven door de Boeddha. Boven de Tré bevinden zich, op een brede band, de ogen die op zichzelf al een samenvatting zijn van het hoofd als geheel, en vlak daarboven, een geopende Lotus die het Sahasrâra voorstelt, het hartchakra met de duizend blaadjes, dat ons hoofd kroont in ons meest subtiële lichaam waar de chakra's ontluiken. Deze ogen zijn geschilderd op de vier zijden van het monument wat het Zien voorstelt dat zich naar alle richtingen tegelijk uitstrekt: het is het totale zien van het ontwaakte wezen.

Laten we in gedachte houden dat we hier bij het niveau komen van de verwelkoming, van de verlichting. Tot daartoe hebben wij de diverse etappes van inspanning, van onderzoek, van verlangen naar het licht, van kwaliteiten die ontwikkeld moesten worden om het doel te bereiken, doorlopen. Maar vanaf deze lotus boven het hoofd, zullen we nu de eigenschappen van het wezen dat reeds overwinnaar is, van de volledige ontwaakte Boeddha tegenkomen.

14: Het volgende deel bestaat uit een as waaromheen 13 ringen boven elkaar zijn aangebracht. Deze as wordt de Levensboom genoemd en hoewel hij er al was vanaf de basis van de stupaconstructie, vanaf de grond, wordt hij nu pas genoemd: eenvoudigweg omdat het nog niet bewust was in ons; we hadden onze as niet gevonden, we wa-

ren nog niet gecentreerd, volmaakt in evenwicht, zolang we nog aan het wortelen waren met de Weg van de ontwikkeling, van de spirituele groei. Op het niveau van de stupa waar we ons nu bevinden is de as wel gevonden, het doel ligt voor ons. Deze levensboom symboliseert de tien inzichten die er ook aanwezig zijn, als vruchten van de gevolgde weg, verworven en niet nog te verwerven. Deze tien inzichten hebben betrekking op de volgende zaken: verschijnselen, geest, oorzaken en gevolgen, illusies, lijden, de oorsprong van lijden, het doen ophouden van lijden, de weg die voert naar lijden, verwoesting, het niet-verschijnen. Deze levensboom symboliseert ook de tien transcendentale inzichten.

15: Deze laatste zullen we terugvinden in de dertien ringen om de levensboom heen, waar zij worden geassocieerd met de tien vermogens, de tien machten van de volledig ontwikkelde Boeddha. Het is net zoals op de voorafgaande verdiepingen de nummers 10 en 11, waar de vijf spirituele vermogens in verband stonden met de vijf krachten. Hier zijn de tien transcendentale inzichten verbonden met tien vermogens, ook wel Siddhânta genoemd: het hoogste doel, het besluit. In dit woord siddhânta vinden we het woord siddhi terug: het vermogen of de verworvenheid. Kennen, weten, dat is kunnen. Alles is verworven.

16: Dan komen vervolgens het halve maantje op zijn voet die de toestand van de overwinnaar symboliseert, dat wil zeggen de overheersing van het spirituele. Het is duidelijk voor iemand die dit niveau bereikt heeft: hij is degene van wie de geest totaal wakker is, niet meer latent, in potentie aanwezig, maar geheel ontwikkeld.

17: In deze koninklijke parasol die het halve maantje is wordt een speciale vermelding gemaakt voor de Zaraisak, een soort metalig kantwerk dat de top van de schacht van de stupa bedekt en dat de versieringen van alle verheven eigenschappen symboliseert. Deze laatste zijn niets anders dan de paramita's, de transcendente eigenschappen, die lager in de stupa gezien zijn. Het wezen dat dit niveau van de stupa bereikt heeft, dus dit deel van de weg heeft afgelegd, is uiteraard getooid met alle verheven eigenschappen. Daarboven, tenslotte, hebben we als bekroning van de stupa de maan, de zon en het juweel in de top in de vorm van een vlam.

18: De Maan symboliseert het beëindigen van alle lijden. De maan, dat is ons denkende aspect; vanaf het ogenblik dat het denken juist is, gezuiverd in het volledig gerealiseerde wezen, kent het geen lijden meer en zal geen lijden meer veroorzaken, het is niet langer onderworpen aan maya, de scheppende illusie van al ons lijden.

19: De Zon staat op zijn beurt voor de uitstraling van duizend lichten van mededogen. Waar de maan ons denkaspect vertegenwoordigt, staat de zon voor ons hartaspect, de zetel van stralend mededogen en liefde. Het wezen dat het totale licht verworven heeft, kent zijn eenheid met alle andere wezens en kan niet anders dan zijn licht over hen uitstralen, vandaar het mededogen.

20: Wat betreft het Juweel in de Top, dat staat voor de verwezenlijking van alle wensen. Men spreekt in de teksten over het Cintamani, het juweel dat alle wensen verhoort. Welnu, aangezien alle uiteindelijke kwaliteiten van het dharma verworven zijn, 'heeft' men

zo'n juweel: in feite is men het zelf geworden.

Aangezien de wensen die men op dit niveau uit niet langer gedictieerd worden door de egogerichte persoonlijkheid maar gerechtvaardigde wensen zijn, volmaakt in harmonie met het geheel van het universum, zullen ze natuurlijk verhoord worden... zomaar! En trouwens er is geen wachten, geen ongeduld meer in dit stadium. Men weet, men heeft de totale kennis van het eeuwige nu, los van verleden, heden en toekomst; men is evenzeer in wat was, in wat zal zijn; er is alleen nog maar dat wat IS, hier en nu. Er valt dus niet meer 'naar iets te verlangen', iets te verwachten; alle wensen worden verhoord, maar ... zonder dat men de indruk heeft te hebben verwacht of gehoopt... men is overal, men is van alle tijd... men IS. Men heeft het uiteindelijke punt bereikt, men is teruggekeerd naar de oorsprong, naar de oorspronkelijke trilling, tegelijk licht en woord, vertrekpunt van alle manifestatie. Dat is de aard van het juweel in de top van de stupa. Eindelijk kunnen we op deze top de verlichte Boeddha zien, Heer van de drie werelden, triomferend op alle gebieden van het bestaan.

Zo ziet u dus wat stupa's zijn en waarom ze zo gebouwd worden: het is allereerst een reliekenschrift die menselijke resten bevat, maar die tegelijkertijd de overwinning op de dood aangeeft en de weg daar naartoe; het is ook, zoals we zagen, een synthese van ons wezen en het dharma; het is ook een symbool dat beschikt over een machtige energie, over een uitstraling van liefde. Het is een boodschap, een baken, in zekere zin een vuurtoren, die de weg wijst en er licht op werpt. Tenslotte is het een zegel geplaatst op een terrein, die aan de plek een waarde

geeft, een energetische kracht, een uitstraling, niet alleen symbolisch, maar zeer reëel. Het is een soort offerplaats die de plek tot een gewijde plek maakt. U zult nu ook begrijpen waarom een lama kon schrijven: *'Ik buig met grote devotie en diep geloof voor een zo wonderbaarlijke stupa die*

alle kwaliteiten van de overwinnaars incarneert... Voor wie een band aangaat met zo'n stupa, zal het leven zijn volle betekenis krijgen.'

Uit *Le Lotus Bleu*, mei 1998
Vertaling en bewerking:
Louis Geertman

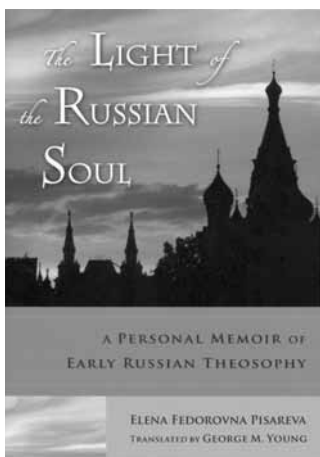
Kosmologen denken nu serieus aan ons universum, met al zijn oceanische afmetingen en groepen van zonnen, als gewoon ons eigen dorpje, gewoon een uit vele - misschien wel oneindig veel - heelallen. Ze fonkelen in een superruimte, die, in de woorden van Helena Blavatsky 'de speelplaats (is) van ontelbare heelallen, die onophoudelijk verschijnen en verdwijnen,' als 'vonken der eeuwigheid.'

Maar waarom verschijnen deze heelallen? Waarom zet de Onbekende Wortel zijn anonimiteit voldoende opzij om tevoorschijn te komen als sterren en planeten? Noch de kosmologie, noch de theosofie kunnen meer doen dan een hint geven voor een antwoord, zo ver gaat een dergelijke vraag het gewone menselijke denken te boven.

De theosofie kan de wetenschap echter aanvullen als het het bewustzijn vanaf het begin samen met de materie aanwezig veronderstelt.

Robert Ellwood

De in deze rubriek gerecenseerde boeken zijn voor uitleen beschikbaar in de Theosofische Bibliotheek te Amsterdam.

The Light of the Russian Soul, A personal Memoir of Early Russian Theosophy door Elena Fedorovna Pisareva, vertaald uit het Russisch door George M. Young, met index en bibliografie, bewerkt door en met een voorwoord van John Algeo, Quest Books TPH Wheaton, € 16,50.

Dit kleine mooie boekje is een historisch verslag van één van de oprichtsters van de Russische afdeling van de Theosophical Society (hierna: TS) in 1908. Het beslaat het tijdperk tussen 1901 en 1921. In 1921 moesten de schrijfster en haar naaste medewerksters Rusland ontvluchten omdat de TS door

het bolsjewisme verboden werd. De vrouwen die zich totaal in dienst stelden van de theosofische leringen waren: Nina Gernet, Elena Pisareva, Tsetselia Gemboldt en de legendarische Anna Kamensky. Het is vooral de naam van Anna Kamensky die je nu nog hoort of waarvan nu nog artikelen worden aangehaald, (zoals het artikel van haar hand in deze *Theosofia*). Eindelijk kunnen we lezen waarom dat zo is.

John Algeo geeft in zijn voorwoord een historisch overzicht van het ontstaan van dit boekje, een soort dagboek van Elena Pisareva. Waar haar originele manuscript nu is is onbekend, maar Nikolai Reinke schreef het over toen hij redacteur was van het Russische blad *Alba*. Dat blad werd tijdens de twintiger jaren van de vorige eeuw uitgegeven in Boston. De Amerikaanse theosofische archieven kregen deze copie van Pisareva's dagboek in handen, waarschijnlijk door Boris de Zirkoff.

Theosofie kon pas laat in Rusland worden gebracht om twee redenen: de gevormachtigde in alle religieuze zaken van Rusland verbood al de publicaties die ingingen tegen de dogma's van de orthodoxe kerk, tot hij stierf in 1907; de tweede reden lag in het feit dat Helena Petrovna Blavatsky, die bijna haar hele leven buiten Rusland had doorgebracht, vrijwel onbe-

kend was in Rusland zelf. Daar kwam bij dat de informatie die wel over haar beschikbaar was werd aangegeven in het boek *A Modern Priestess of Isis* van Vsevolod Solovyov. Hij was een persoonlijke vijand van HPB en beschreef haar als een charlatan en een avonturierster.

De publicatie van een vertaling van *De stem van de stilte* in 1906, met een voorwoord van de vertaalster Elena Pisareva, bracht daar verandering in.

Nina Konstantinova Gernet kunnen we zien als de pionier voor de TS in Rusland, omdat ze veel in het buitenland reisde en naar theosofische congressen ging waarbij zij kennis maakte met Annie Besant. Ze smokkelde theosofische literatuur naar Rusland en verborg die in het huis van een vriendin: Anna Kamensky. Anna Kamensky gaf Franse les en had geen tijd om de boeken te lezen, totdat ze op een dag viel en haar been brak. Dat besliste het lot voor de theosofie in Rusland. Ze pakte het boek boven op de stapel theosofische literatuur en dat was *In the Outer Court* van Annie Besant. Ze zei daarover dat vóór haar ogen een sluier werd verscheurd, ze zag het hele pad van de mensheid en de bedoeling van al het lijden. Nina Gernet werd lid van de Engelse afdeling en ging in 1902 naar Londen om kennis te maken met Annie Besant. Elena Pisareva ontmoette

B o e k & p e r i o d i e k

Annie Besant in Berlijn en op de terugreis naar huis leerde zij Anna Kamensky en haar medewerkster Tsetselia Gelmboldt kennen in St. Petersburg. Dat resulteerde in een hechte samenwerking.

In 1906 publiceerde de groep werkers *Licht op het pad*, en in 1908 konden zij eindelijk een officieel erkende afdeling van de TS in Rusland oprichten, waarvan Anna Kamensky de eerste voorzitter (General Secretary) werd. Dit proces ging gepaard met ondervragingen door de autoriteiten, omdat Rusland pas na de oorlog met Japan (1904 – 1905) vrijheid van meningsuiting en van religie kreeg. Ook het verbod op samenkomsten, anders dan voor politieke doeleinden, werd toen opgeheven.

Er volgt een bloeiende periode voor de Russische afdeling met daarin onder andere hun samenwerking met Tolstoi, die een theosofische cursus volgde en die hun blad *The Theosophical Herald* las. De eerste vijandigheden, de voorlopers van de komende Russische revolutie van 1917, begonnen al in 1912. Anna Kamensky werd voor het gerecht gedaagd als uitgever van de 'godslasterende' *Theosophical Herald*. Door haar welbespraaktheid en haar

buitengewone kalmte onder alle omstandigheden, werd zij vrijgesproken. Geregelde onderzoeken door de geheime politie volgden elkaar op. De vrouwen gingen echter door en richtten tijdens de eerste wereldoorlog een Order of Service op. Zij werkten in hospitalen, breiden warme kleding, lazen voor bij de gewonden en deden allerlei Rode Kruis werk. Hun theosofische initiatieven gingen, zelfs bij al dat werk, gewoon door.

Helaas werd in 1918 het theosofische werk verboden en in november 1918 kwamen alle leden in Rusland voor het laatst bij elkaar. Na herhaaldelijk te zijn opgepakt en ondervraagd en na veel pogingen om toch op de een of andere manier door te gaan, zat er niets anders meer op dan te vluchten. Anna Kamensky en Tsetselia Gelmboldt vluchtten begin juni 1921 door de moerassen en wouden van noordwest Rusland naar Finland. Die tocht wordt beschreven in het boek. Elena Pisareva vluchtte in 1922 naar Italië.

Zij bleven doorgaan met hun theosofische werk en richtten *The Russian Theosophical Society Abroad* op, met het hoofdkantoor in Zwitserland, onder leiding

van Anna Kamensky. Anna Kamensky, Tsetselia Gelmboldt en Elena Pisareva gaven nooit op. Het theosofische werk was hun leven. Het boeiende verslag van Elena Pisareva over hun avontuurlijke pionierswerk kan ons niet alleen inspireren tot doorzettingsvermogen, maar vooral ook tot creativiteit en vertrouwen door van alle omstandigheden te leren om beter door te kunnen gaan.

De titel van het boek: *The Light of the Russian Soul* slaat op de psychologische kwaliteiten van de Russische ziel. Russen delen met de oosterse mens en speciaal met de mensen in India hun innerlijke wereld die gebaseerd is op een religieus beginsel. De eeuwige dingen en de stem van het geweten gaan vóór aardse bezittingen en persoonlijke omstandigheden. De vrouwen in dit boek trokken lieten zich niet weerhouden door hun soms schrijnende omstandigheden, ze vonden altijd wel een oplossing voor de materiële kant. Niet alleen historisch gezien, maar vooral ook met het oog op het inspirerende werk van de TS, geeft dit boekje een schat aan informatie, op een boeiende manier beschreven.

F.v.l.

Hoe de stof de geest kreeg, de evolutie van het ik, door Arie Bos, met een voorwoord door Pim van Lommel. Uitgeverij Christoffor. Zeist ISBN 978 90 6238 8547, €29,90.

De titel van dit boek zal iedereen aanspreken die bezig is met het onderzoeken van de werking van het bewustzijn. Hoezo: de stof die de geest kreeg? Is het niet de geest die de stof veroorzaakt? Nieuwsgierig ben je dan al, want hier is een boek, geschreven door een huisarts met een voorwoord van een cardioloog. Geschreven vanuit de medische wereld door mensen die dagelijks bezig zijn met 'de stof'. Maar waarschijnlijk niet alleen met die stof. Daar willen we dus meer van weten.

In zijn voorwoord schrijft Pim van Lommel (auteur van *Eindeloos bewustzijn*): 'Dit boek van Arie Bos is een zeer

grondig en uitvoerig verslag van zijn zoektocht naar fundamentele vragen en hij is daarbij niet over één nacht ijs gegaan. Wat is het leven en kunnen wij het ontstaan van het leven op onze aarde verklaren? ... En wat is dood? Hoe is de hele evolutie van de aarde met al zijn verschillende bewoners te verklaren, van eencelligen tot aan de mens?'

Theosofen zoeken de antwoorden in boeken als *De Geheime Leer*. De geest speelt daarin de hoofdrol. En nu hebben we een antroposoof die aan de andere kant is begonnen, bij de stof waar hij als arts dagelijks mee te maken heeft. Arie Bos geeft het zo aan in zijn proloog: 'Dit boek gaat over de relatie tussen stof en geest. Het is in de wetenschap gebruikelijk om de mens geheel te verklaren vanuit de stof. Anderen, de "spirituelen", zijn veelal uitsluitend geïnteresseerd in de geest die de stof naar zijn hand zou kunnen zetten. Beide benaderingen leiden uiteindelijk naar een eenzijdige kijk op het menselijk leven en de cultuur'. Arie Bos legt uit hoe hij verslaafd raakte aan wetenschapsbijlagen en wetenschappelijke tijdschriften toen hij in de tachtiger jaren in zijn Amsterdamse praktijk te maken kreeg met het verschijnsel 'aids' (acquired immune deficiency syndrome, verworven immuniteitsstoornis syndroom). Dat bracht een wetenschappelijke zoektocht over de hele wereld op gang

die zijn weerga niet kende. Een stroom van ontdekkingen op het gebied van immunologie en virologie was het resultaat. Maar er kwamen ook fundamentele vragen over de dood, over de rol van seks en over de zin van het leven.

Arie Bos begon zijn zoektocht naar de rol van de geest op het gebied van 'harde wetenschap' met als resultaat dit zeer uitgebreide, goed gedocumenteerde, buitengewone boek.

Het boek heeft vier delen: deel I *Het ontstaan van de mens*, deel II *Wat is het leven?*, deel III *De ontwikkeling van het bewustzijn* en deel IV *Het ontwaken van de geest*. Na deel I en II en in deel IV zijn drie intermezzo's ingelast waarin de schrijver verantwoordelijkheid aflegt over zijn bronnen.

Het is en blijft een wetenschappelijk boek en daar moet de lezer wel rekening mee houden. Vooral het tweede deel vraagt veel van de niet-medisch onderlegde lezer. Maar Arie Bos schrijft vlot en wil vooral dat de rode draad van het boek te volgen is. Zo staat er al op blz. 80: 'En dan kunnen we zien dat in de evolutie mechanismen zijn ingebouwd die doelgerichtheid mogelijk maken'. Zulke zinnen doen je doorzetten. Ook komen geregeld, zoals ook op blz. 35, de Stanza's uit *De Geheime Leer* voor je ogen zweven als je daar leest dat de verschillende ontdekte

mensentypen, zoals de homo habilis en de homo erectus, helemaal niet uit elkaar voortkwamen, maar grotendeels tegelijkertijd de aarde bevolkten. De gesuggereerde opvolging bestaat niet. Hoe- ra, denk je dan, stanza 3 van deel II.

Bovendien laat Arie Bos ieder hoofdstuk eindigen met een soort conclusie en hij geeft aan dat je er, als dat een stuk te ver voor je gaat, overheen kunt lezen en naar de conclusie kunt gaan. Hoe dat werkt zie je bijvoorbeeld in deel II hoofdstuk 4 dat begint met de kat van de kwantumfysicus Erwin Schrödinger en dat eindigt met de volgende conclusie: *'Het moet nu duidelijk zijn geworden dat een organisme alleen kan leven (aan stofwisseling doen en voortplanting) dankzij zijn ordening. Maar deze ordening is niet de ordening van een vliegtuig. De ordening van een organisme is een blauwdruk die voortdurend opnieuw wordt ingevuld en hersteld. Maar waar wordt die blauwdruk bewaard?'*

In hoofdstuk II van deel II, getiteld: *Wat is het leven?*, krijg je over de blauwdruk de volgende informatie van Newton, die in zijn *Optica* schreef over twee soorten licht, namelijk het fenome- nale licht in natuurkundige zin en daarnaast het nume- nale of potentiële licht. Numen is Latijn voor 'goddelijke of heilige aanwezigheid' die vooral in levende organismen

voorkomt en drager van de geest is. Ook de kerkvader Augustinus maakte verschil tussen lumen, het zichtbare licht, en lux, het wezen van licht, de weerspiegeling van zijn 'Maker'.

Er kan hier niet op alle boeiende uitspraken worden ingegaan, maar een paar aan- halingen kunnen misschien een globaal beeld geven van de omvangrijkheid van de behandelde materie.

Zo lezen we op blz. 193: *'De essentie van het leven is niet het DNA. De essentie vinden we in dat wat er met het DNA gebeurt, hoe het wordt afgelezen. Dat wordt door de cel bepaald. En wat de cel doet, wordt weer bepaald door het organisme. Het organisme beschikt over informatie waar de moleculen zelf niet over beschikken. Daar ligt dus de es- sentie. Informatie is een eigen- tijdse term. Vroeger zou het wijsheid zijn genoemd. Men sprak nog over de wijsheid van het leven.'*

In deel III *De ontwikkeling van het bewustzijn* besluit hoofdstuk 5 als volgt: *'Er is een stadium geweest waarin dolfinen grotere en complexere hersenen hadden dan de gelijktijdig levende hominiden, de voorlopers van de mens. Maar ja, hun waterige omge- ving werkte niet mee om een cultuur van steentijd, bronstijd en ijzertijd te ontwikkelen. Daarvoor moet je op het land zijn. En op het land zijn het de mensen die van alle mogelijk- heden die de aarde biedt, ge-*

bruik weten te maken op een manier die in het dierenrijk zelden wordt gevonden. Ze breiden hun mogelijkheden uit, ver voorbij de beperkingen van hun lichaam. Het is hun be- wustzijn dat hen die mogelijk- heid biedt. We zijn aangeland bij de kern van het boek: wat is bewustzijn en waar zit het?'

Deel IV *Het ontwaken van de Geest* begint met hoofd- stukken over 'buitengewoon bewustzijn' en 'bijna-dood ervaringen'. Het 'Ik' komt uitgebreid aan de orde op blz. 354: *'Het idee dat er niets anders is dan deze, als sneeuwklodjes in het bos ver- strooide en verwilderde "ik- ken", heeft een steun gekregen bij de neurowetenschappers die uitvonden dat al onze waarnemingen in versnipperde toestand modulegewijs in ver- schillende delen van de her- senen terecht zijn gekomen. En door het ontbreken van een structuur waar alle informatie weer bij elkaar komt'. En even verder: 'Die vele ikken zijn allemaal slechts eigenschap- pen. Al die stemmen die "ik" zeggen, die hele polyfonie, zijn personages die ik bezit. Het Ik (met hoofdletter) is iets an- ders, het heeft geen eigen- schappen, geen leeftijd, is niet groot of klein, intelligent of dom, man of vrouw, goed of slecht. Het is de waarnemer van de boeddhisten.'*

Die waarnemer komt ook aan de orde bij de bespreking van bijna-doodervaringen.

De conclusie op blz. 378 luidt: *'We hebben een lichaam*

B o e k & p e r i o d i e k

---

*(fysiek lichaam en levens-
lichaam), hebben een ziel
(bewustzijn) en zijn een geest.'*

Het boek sluit af met een epiloog in de vorm van een gesprek met een vriend die wiskundige is. De lezer wordt uitgenodigd aan te schuiven en er komt een conclusie van het hele boek ter sprake. 'De stof heeft

nooit de geest gekregen. Het is andersom. De geest heeft de stof voortgebracht. En het leven en het bewustzijn. Maar de geest verbindt zich op geen enkele manier zó met de stof als bij het wezen dat vrij genoeg is om zichzelf te sturen: de mens. De mens moest er komen. Het zat er allang in.'

Het boek bevat verder een aantal medische bijlagen, een

verklarende woordenlijst, een illustratieverantwoording, noten en een personen- en een zakenregister. Voor hen die serieus bezig zijn met het onderzoek naar de zin van het leven is dit boek een absolute aanrader.

Fvl.

De voortdurende wisselwerking tussen bewustzijn en materie doet een universum ontstaan, dat intelligent is, krachtig en levendig, want leven of bewustzijn is de verbindingsschakel tussen geest en stof.... ieder materie- deeltje is vervuld van leven en bewustzijn.... Aldus ... zelfordenend en vormend ... in staat om vormgevend te werken in overeenstemming met (deze uitgangspunten).

The Tao of Physics

Tallapragada Subba Row

Het is mede door toedoen van T. Subba Row dat in 1882 het landgoed in Adyar kon worden aangekocht waar nu het hoofdkwartier van de Theosophical Society is gevestigd.

Volgens Colonel Olcott beschikte T. Subba Row over een schitterend inzicht in de geest van Eeuwige Wijsheid.

T. Subba Row werd bij zijn overlijden door H.P. Blavatsky gememoreerd als 'een reuzenintellect' en 'een van de grootste geleerden van India'.

Subba Row werd geboren op 6 juli 1856 in Cocanada (nu Kakinada) in het Godavari district aan de Coromandel kust van Zuid India. Zijn grootvader was gouverneur van het district. Omdat zijn vader stierf toen hij zes maanden oud was groeide hij op in het gezin van zijn oom, de Diwan (eerste minister) van de Radja van Pithapur (bron: *The Theosophical Encyclopedia*).

Hij ging naar de Cocanada Hindoe School en daarna in 1872 naar het Madras Presidency College waar hij in 1876 zijn B.A. (Bachelor of Arts) kreeg als eerste van zijn klas. Hij werkte een jaar lang als griffier voor de rechtbank van Baroda, maar keerde daarna terug naar de universiteit en haalde zijn B.L. (Bachelor of Laws) in 1880. Hij werkte als 'vakil' (pleiter) aan de Highcourt van Madras voor het advocatenkantoor Grant en Laing.

Subba Row ontmoette H.P. Blavatsky (HPB) en Colonel Olcott in 1882 bij hun bezoek aan Madras. Hij werd lid van de Theosophical Society en richtte in 1882 samen met een aantal anderen de Madras Theosophical Society op. Hij wees HPB en Colonel Olcott op het te koop staande landgoed Huddleston Gardens aan de Adyar rivier die langs het landgoed loopt en daar uitmondt in de Golf van Bengalen. Zij kochten het landgoed en verhuisden het internationale theosofische

hoofdkantoor eind 1882 van Bombay naar Adyar bij Madras. Eén van de redenen waarom er verhuisd werd naar Adyar was de nabijheid van Subba Row met zijn geweldige esoterische kennis. Hij en zijn familie waren Advaita Vedantins van de Niyoga kaste van Smarta (advaita) Bramanen. Colonel Olcott schreef daarover in zijn *Old Diary Leaves II* p.362. Hij geeft aan dat Madras veel te bieden had aan Arische en Sankriet filosofie met zijn vele pandits en met een over het algemeen goed ontwikkelde bevolking die minder bedorven was door een westerse educatie. In andere streken vond je meer geletterde leden, maar Olcott kon zich niemand herinneren die te vergelijken was met T. Subba Row gezien diens schitterende inzicht in de geest van Eeuwige Wijsheid.

In *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnet* wordt Subba Row herhaaldelijk genoemd door de Mahatma's KH en M. Hij wordt vermeld als een chela van Mahatma M. en KH geeft hem aan als een 'ingewijde Brahmaan'. Subba Row had dan ook twijfels over het door HPB openbaar maken van de tot dan toe slechts aan weinigen bekende esoterische leringen. Het ging daarbij vooral om het bekend maken van de zevenvoudige samenstelling van de mens en om de uitspraken over de Meesters van Wijsheid.

Subba Row was een aanhanger van Taraka Raja Yoga. Hij schreef daarover: *'Taraka Raja Yoga is als het ware het centrum en het hart van de vedantijnse filosofie, omdat het in zijn hogere aspecten het meest belangrijke deel van de Eeuwige Wijsheidsreligie inhoudt. Momenteel is er weinig over bekend in India. Wat je er in boeken over leest geeft een ontoereikend idee van dat wat het omvat. In werkelijkheid is het een van de zeven hoofdtakken waarin de hele occulte wetenschap is verdeeld'* (*Esoteric Writings* TPH Adyar p.364-365).

In zijn lezingen hanteerde Subba Row een andere indeling van de menselijke beginselen dan tot dan toe kon worden gevonden in A.P. Sinnett's *Esoteric Buddhism* en in de artikelen van HPB in *The Theosophist*. Dit was voor HPB aanleiding om te reageren in *The Theosophist* van april 1887. Subba Row reageerde weer op haar artikel in *The Theosophist* van mei 1887 en daaruit ontstond een discussie over het onderwerp. Subba Row prefereerde de exoterische klassificatie van vijf beginselen, terwijl HPB de occulte zeven menselijke beginselen vrij gaf. Wie echter het onderwerp diepgaand bestudeert krijgt het gevoel dat het niet ging om wezenlijke verschillen maar om het gebruik van termen (zie Subba Row's *Esoteric Writings* Sec-

tion IV: *Classification of Principles*).

In 1886 ontving Colonel Olcott in Adyar een kopie van de zogenaamde eerste versie van *De Geheime Leer*. De kopie zou worden doorgegeven aan Subba Row ter correctie en verbetering waar nodig. In *The Theosophist* van 1886 was meerdere malen een advertentie geplaatst waarin Subba Row genoemd werd als mede-auteur. HPB rekende op zijn medewerking, maar hij gaf alleen maar een vernietigende kritiek. Ondanks dat bleef hij HPB's positie beschouwen als een exponent van de leringen van Eeuwige Wijsheid.

In brief XLII p 95 van *The Letters of H.P. Blavatsky to A.P. Sinnett* schrijft HPB dat Subba Row haar beschuldigde met de volgende woorden: *'U heeft zich schuldig gemaakt aan een van de meest erge misdaden. U hebt geheimen van het occultisme openbaar gemaakt – en wel de meest heilige en de meest verborgene. Het is beter dat u opgeofferd wordt dan dat wat nooit voor Europese denkvermogens was bestemd. De mensen vertrouwden u te veel. Het werd tijd dat er twijfel werd gezaaid in hun denken. Anders zouden ze alles dat u weet uit u hebben geperst.'*

In 1886 gaf Subba Row een buitengewone cursus over *De Bhagavad Gita*. Die cursus is in het Nederlands vertaald onder de titel: *Stu-*

dies in de *Bhagavad Gita* (UTVN)

In 1887 zegde Subba Row echter zijn lidmaatschap van de Theosophical Society op. Dat ging gepaard met conflicten over het tijdschrift *Lucifer* dat door HPB was opgericht, na de moeilijkheden over het artikel van Subba Row in *The Theosophist* over de vijf beginselen van de mens waarin hij protesteerde tegen HPB's zeven beginselen. Na het opzeggen van zijn lidmaatschap bleef Subba Row een trouw bezoeker van het TS hoofdkantoor en een vriend van Colonel Olcott en HPB. HPB haalde zijn uitspraken herhaaldelijk aan in *De Geheime Leer*. Colonel Olcott wees erop dat de verschillen die ontstonden tussen HPB en Subba Row voor een groot deel veroorzaakt werden door deren. In zijn *Old Diary Leaves, Fourth Series* pp 23-24 gaat hij daarop in. Hij heeft het over diverse oorzaken en noemt naast de veroordeling door Subba Row van *De Geheime Leer* ook de onderlinge persoonlijke ruzies tussen verschillende Europese leden, de strijd tussen Judge en Coues in Amerika, de bedreiging voor vervolging van HPB als ze terug zou gaan naar India, wat Olcott haar gevraagd had, het ontdekken van verraad door twee Europese vrouwen die door HPB vertrouwd werden. Daarnaast was er een samenzwering om Olcott weg te krijgen uit

W i e w a s . . .

Adyar, een ander in zijn plaats te zetten en van Adyar een gewoon centrum te maken van een nieuwe vereniging die in Europa zou worden gevormd. Dat lukte allemaal niet, omdat HPB weigerde een vereniging te leiden die Adyar niet erkende als het centrale hoofdkantoor en omdat Olcott zich niet liet verdrijven van een post waarop hij was geplaatst door de Meesters die hem hadden gevraagd aan te blijven tot aan zijn dood.

Het laatste bezoek van Subba Row aan het hoofdkantoor had plaats in april 1890. Hij bleek ziek en vroeg aan Colonel Olcott om hem bij te staan met handoplegging. Het mocht niet baten en Subba Row stierf in de nacht van 23 op 24 juni 1890.

Hij werd om 9 uur in de ochtend gecremeerd.

HPB herdacht hem in het blad *Lucifer* van augustus 1890. Zij noemde hem een grote vedantijnse geleerde. Zij schreef: *'Wij kunnen alleen maar ons diepgaand leed wezen betuigen, dat een dergelijk karma iemand heeft getroffen, waarvan de dood Madras heeft beroofd van een reuzenintellect en waarbij India een van haar grootste geleerden heeft verloren. Moge zijn volgende geboorte spoedig plaats vinden en zijn leven langer zijn, en boven alles moge hij in Aryavarta (India) herboroden worden'* (uit: *Studies in de Bhagavad Gita* p.xvi–xvii).

Er zijn twee boekjes over het leven van Subba Row en over zijn geschriften te koop bij de Theosofische Boekhandel Adyar in de Tolstraat:

A Lonely Disciple, monograph on T. Subba Row, 1856 - 90 door dr. N.C. Ramanujachari, uitgegeven door TPH Adyar en *An Enduring Philosopher (a Sequel to A Lonely Disciple)*, ook door dr N.C. Ramanujachari en uitgegeven door Prapti Books, Besant Nagar, Madras.

Vermeld moet worden dat er een 'Subba Row Medal' in het leven is geroepen in 1883. Die wordt uitgereikt aan schrijvers die veel bijgedragen hebben aan theosofische literatuur. De enige Nederlander die de Subba Row Medal ooit verdiende was dr. J.J. van der Leeuw in 1925, voor zijn boek *The Fire of Creation* (zie *Wie was ... J.J. van der Leeuw*, in *Theosofia* juni 2008).

F.v.l.

Geleidelijk aan leert het Zelf, dat vrij is, permanent en niet aan verandering onderhevig, om op te houden zich te identificeren met de werelden van verschijnselen door zich steeds meer zelf te verwerklijken en te bepalen naarmate de geestelijke vermogens meer volledig uitdrukking vinden. Dit is de evolutionaire fase van het kosmische proces.

Corona Trew en E. Lester Smith

Harry Potter in Naarden 17 t/m 19 oktober 2008

Toen iemand John Algeo vroeg of hij nog eens in Naarden een seminar zou willen houden, zei z'n vrouw dat men hem dan zou moeten vragen om te spreken over zijn favoriete onderwerp 'Harry Potter'; dan zou hij beslist geen 'nee' zeggen en aldus geschiedde!

De immer nijvere vrijwilligers van het International Theosophical Centre hadden de zaal in Halloween-sfeer aangekleed, zodat we al gauw in de stemming kwamen. Er waren zo'n 35 personen.

John Algeo gaf eerst een overzicht over hoe mythen, sprookjes en fantasieverhalen met elkaar overeenstemmen, aangezien er altijd sprake is van een queeste, een zoektocht naar iets noodzakelijks om te kunnen overleven. In de Harry Potter-reeks is dit uiteindelijk het Ware Zelf, het Hoger Zelf, waarvan in de theosofie duidelijk is dat dit het enige is waar we mee zullen moeten gaan resoneren, teneinde een bodhisattva te kunnen worden (*Ganesh*: hij wiens wezen-sattva- licht -bodhi- is; de zevende inwijding). J.K. Rowling, de schrijfster van de boeken over Harry Potter, moet op de hoogte zijn van theosofie en esoterie, want in haar boeken komen alle archetypen aan de orde.

In de verdere lezingen gaf

John aan dat er ook altijd sprake is van een wees, iemand die ontheemd is en geen ouders (meer) heeft, zoals Harry Potter. Vanaf boek 6 is hij duidelijk op zoek naar zelfrealisatie en in het zevende en laatste boek is deze kwestie zeer duidelijk aan de orde. Ook maakte hij ons duidelijk dat Harry Potter en Heer Voldemort de archetypische én antagonistische tweeling zijn van enerzijds de altruïstische bodhisattva, iemand die zich altijd en overal zal opofferen om de ander te helpen of te redden, en anderzijds de dugpa, degene die alleen maar slecht is, dat ook wil zijn en geheel voor zichzelf en zijn eigen voordelen leeft. Heer Voldemort is heel bang om te sterven (vol de mort, vlucht uit de dood) en om nóg onkwetsbaarder te worden plaatste hij 6 fragmenten van zijn ziel in andere mensen en dingen, zogenaamde gruzielementen. Zonder dat hij dat zelf weet heeft hij een zevende deel van zichzelf in Harry Potter geplaatst, hetgeen tevens 't enige stukje 'slechtheid' is, dat Harry in zich heeft en waar hij soms best wel last van heeft.

Algeo gaf het volgende overzicht van tegenstellingen: Harry Potter ↔ Heer Voldemort; bodhisattva ↔ dugpa; substantie ↔ schaduw; altruïsme ↔ egoïsme; heiligheid ↔ gefragmenteerdheid; heiligheid ↔ slechtheid; positief ↔ negatief.

Agenda Nederland

februari 2009

14 Amsterdam, nationale studiegroep "De Mahatma Brieven"

maart 2009

7 Ledendag 'Spreken kun je leren', o.l.v. Alice Bouwland

14 Amsterdam, nationale studiegroep "De Geheime Leer"

april 2009

18 Amsterdam, nationale studiegroep "De Mahatma Brieven"

Agenda buitenland

februari 2009

17-22 The Secret Doctrine and The Mahatma Letters door Nelda Samarel en Eneida E. Carbonell, Krotona School of Theosophy in Ojai, California

23-28 The Relevance of Theosophy and Theosophical Literature in the Contemporary World door Joy Mills, Krotona School of Theosophy in Ojai, California

De nationale studiegroepen vinden plaats in de Tolstraat te Amsterdam.

Voor nadere inlichtingen over alle genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672. Zie ook www.theosofie.nl.

Op zaterdagavond keken we naar de 5^e Harry Potter-film, *De Orde van de Feniks* en daardoor werd duidelijker hoe Rowling het bedoelde.

In de boeken zijn de volgende zoektochten of queesties aan te treffen. In boek 1 moet Harry Potter de steen der wijzen, de philosophers stone, vinden die onsterfelijkheid en onmetelijke rijkdom geeft, om te voorkomen dat deze in Voldemorts handen valt. In boek 2 moet hij het leger van Zwadderich (Slytherin) identificeren, de basilisk die Voldemort op Zweinstein had losgelaten vernietigen en Ginny Wemel van de dood redden. In boek 3 moet hij Sirius Zwartz redden uit handen van de demontors en de patronusspreuk leren. In boek 4 moet hij de wedstrijden winnen van Lucht en Vuur, Water en Aarde en de getransformeerde Voldemort verslaan in een gevecht met de toverstokken. In boek 5 moet hij Sirius Zwartz redden en uitzoeken welke voorspelling Harry en Voldemort in hun lot verbindt. In boek 6 moet hij de Halfbloedprins identificeren en het hanger-gruzielement met Voldemorts ziel vernietigen, waardoor helaas de geliefde schooldirecteur Albus Peramentus sterft. In boek 7 moet hij de drie relieken des doods, de deathly hallows, vinden die de bezitter daarvan 'meester over de dood' maken, om te voorkomen

dat Voldemort deze in handen krijgt. Voldemort probeert Harry te doden, maar Harry is beschermd door het aura van liefde dat zijn moeder hem meegaf. De doodsverwensing kaatst via het gruzielement dat in Harry zit terug en Voldemort sterft. John Algeo noemde dit een echt 'Zen-einde' en dat is het inderdaad.

Het was érg fascinerend om op deze manier met fantasie om te gaan en het is fijn iemand als John Algeo te hebben die dit op deze manier kan duiden en overdragen: we hebben genoten!

Jonah Cabo

Noblesse Oblige Najaarschool TVN 8 en 9 november 2008

Prachtig herfstweer buiten in de bossen en twee dagen heerlijk binnen in de Besant Hall op het Internationaal Theosofisch Centrum te Naarden. Twee dagen waarin Ali Ritsema (oud-voorzitter van de TVN) op een aanstekelijke wijze ons vertelde over Karma, Nirvana en Dharma. Oosterse woorden die theosofen en anderen die de oosterse filosofie bestuderen vertrouwd in de oren klinken. Ali raadde ons aan deze onderwerpen zo diep mogelijk te bestuderen.

Karma – betekent letterlijk handeling – het is de wet van oorzaak en gevolg. Karma straft noch beloont. Het wordt ook wel de ultieme

Agenda loges en centra

Voor nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met de betreffende loges/centra (zie adressenpagina).

februari 2009

- 2 Ledenavond (Amersfoort)
- 2 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk (Arnhem)
- 2 Gespreksavond (Den Haag)
- 2 *Theosofie* van Rudolf Steiner, studieavond (Groningen)
- 3 Reis door zielen, modern onderzoek naar het tussenbestaan, lezing, Alice Bouwland (Rotterdam)
- 5 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)
- 6 *Een weg tot zelfontdekking*, studiegroep (Utrecht)
- 8 De zwarte maan, maansknopen, astrologieworkshop, Bastiaan van Wingerden (Zuid-Limburg)
- 9 Chi-belichaming en de kracht van intenties, Guido Lamot (Amersfoort)
- 9 Inleiding in de theosofie, les 5, Wim Leys (Den Haag)
- 10 *De Geheime Leer*, studieavond, Ineke Vrolijk (Rotterdam)
- 10 Meditatie, thema-avond (Zwolle – centrum Lanoe)
- 12 *De Geheime Leer* deel I, cursus, David Roef (Zuid-Limburg)
- 13 *De Geheime Leer*, studieavond (Haarlem)
- 14 Bezoek aan het gebouw De Bazel, openbare

V e r e n i g i n g s n i e u w s

wet van het universum genoemd. Karma kan individueel zijn of een groep betreffen. Karma is een wet, een leidende kracht in het leven. Je zou kunnen zeggen dat het oude wezen de schepper en vormgever is van het nieuwe wezen. Het komt altijd neer op de keuze die een mens maakt, is deze egoïstisch of altruïstisch? Onderscheidingsvermogen is dus heel belangrijk, totdat het op een gegeven moment geen keuze meer is, maar een daad die voortvloeit uit ons wezen.

Ook het motief van waaruit gehandeld wordt is belangrijk. Hoe werkt de wet? De wet is onpartijdig, wijs en intelligent. Alles wordt rigoureuus rechtgezet – want de wet werkt zonder aanzien des persoons. Die wetmatigheid moet je in je eigen leven en in de wereld gaan zien.

De wet van karma geeft ons keer op keer een herkansing. Zij keert terug naar de veroorzaker, maar hoe je er mee omgaat, hangt af van de persoon zelf. Wat je zelf doet, heeft effect op het grote geheel.

Nirvana – heeft te maken met het volledig uitdoven van het bestaan. Dat wil zeggen, dat we elk egoïstisch element in ons leven opgeven. Deze weg wordt ook wel het Pad van Nirvana genoemd. Als alle ik-gerichte motieven zijn uitgedroogd zullen we met ons Atman (Christos) verenigd worden. Interessant

was de vraag of juist de yogi en de kluizenaar niet egoïstisch bezig zijn, omdat zij, door zich af te zonderen, niemand anders helpen dan zichzelf. Dit kan echter een tijdelijke afzondering zijn.

Dharma – kan niet in één woord vertaald worden, het is veeleer een begrip dat zich verdiept naarmate je met het onderwerp bezig bent. In het algemeen wordt Dharma gezien als plicht, wetmatigheid, heilige wet, zij is nauw verbonden met de wet van Karma.

Ali haalde uit *De Geheime Leer* Stanza VII- 5 aan: de vonk, het denkvermogen, de mens, heeft de plicht humaan (menselijk) te zijn – vol mededogen, vrijgevig en zo weinig mogelijk pijn veroorzaken. De mens is namelijk ten diepste een universeel, goddelijk wezen. In de loop van onze ontwikkeling is de goddelijke vonk in ons versluierd geraakt en zijn wij ons meer en meer gaan hechten aan de materie. We zouden ons moeten afvragen wie/wat we ten diepste zijn. Zoals het orakel in Delphi keer op keer bevestigde: Mens, ken u Zelve. Ook de theosofie benadrukt de geestelijke oorsprong van de mens en de “heilige Wet”, Dharma, van morele/religieuze plicht en rechtvaardigheid. De wet die volgens mevr. H.P. Blavatsky geen voorgeschreven wet is, maar iets wat aan je aard eigen is.

EKB

- bijeenkomst, Klaas van Harten (Amsterdam)
- 14 *De Geheime Leer*, cursus, Ineke Vrolijk (Den Haag)
- 15 Gespreksbijeenkomst (loge Zwolle)
- 16 Subud; een weg tot vrijmaking, lezing, Edwin Gussenhoven (Arnhem)
- 16 *De Geheime Leer*, studieavond, Bianca Kicken (Assen)
- 16 *De Apocalyps en de volmaakte kubus*, lezing, Tom Krijgsman (Den Haag)
- 16 *Theosofie van Rudolf Steiner*, studieavond (Groningen)
- 17 Krishnamurti, Adyardag – voor leden, Femmie Liezenga en Rob van Vloten (Naarden)
- 18 geschrap: Zuid Limburg
- 20 *Illusies en valkuilen op het esoterische pad*, lezing, David Roef (Utrecht)
- 23 *De scheppende stilte van Rohit Mehta*, studieavond (Amersfoort)
- 23 *Inzicht in de kern van de Indiase filosofie*, cursus, Shreeniwās Aiyer (Arnhem)
- 23 *De yoga sutra's van Patanjali*, studieavond, Ronald Engelse (Den Haag)
- 24 *De yoga-sutra's van Patanjali*, groepsstudie (Amsterdam)
- 24 *De Stem van de Stilte*, studieavond, Ronald Engelse (Rotterdam)
- 24 *De Geheime Leer*, studieavond, Wies Kuiper (Zwolle – centrum Lanoe)
- 25 *De Geheime Leer* deel II, cursus, David Roef (Zuid-Limburg)

**Leiden en Naarden
30 en 31 mei 2008
Gouden jubileum
conferentie van de
Proklos leerstoel, deel 4**

Prof. Dr. P. Krishna: Het denkvermogen, Waarheid en leren

Tijdens de eerste dag in Leiden gaf prof. Krishna, vooreen hoogleraar natuurkunde en een internationaal bekend spreker over theosofische onderwerpen, een voordracht die alle parapsychologische beschouwingen van die ochtend in een wat breder perspectief zette. Met het deel hieronder is de verslaglegging rondom de Proklosconferentie beëindigd.

Zeven stellingen

Krishna ziet de waarheid/werkelijkheid als het onbekende, dat zonder vooringegenomenheid benaderd kan worden. Hij begon met zeven stellingen: 1. Wetenschap is een queeste/zoektocht om de orde te ontdekken die zich in de externe wereld, de buitenwereld, de fysieke wereld manifesteert. 2. Religie is een zoektocht om de orde in de innerlijke wereld van het bewustzijn te ontdekken. 3. Wetenschap en religie zijn complementair, ze vullen elkaar aan: de queeste naar de waarheid omvat deze twee aspecten van één enkele werkelijkheid die zich ook materie en bewustzijn manifesteert. De orde in het be-

wustzijn kent vele vormen, maar de belangrijkste zijn geluk, vrede en stilte.

4. Tegenstrijdigheid tussen deze twee, is het product van een bewustzijnsvernauwing, een te nauwe visie, een vergissing in het begripsvermogen. 5. Technologie is het bijproduct van de zoektocht van de wetenschap. 6. Orthodoxe godsdienstbeleving is het bijproduct van de zoektocht naar religie. 7. Een illusie is iets wat ik voor waar houd, maar het toch niet is. De oorzaak daarvan is onwetendheid, niet de onwetendheid vanuit gebrek aan kennis, maar door een gerichtheid op illusie. Illusies worden door het eigen denkvermogen veroorzaakt.

Schijnbare tegenstelling

Waarom is er sprake van tegenstrijdigheid tussen wetenschap en religie? Waarom hebben we geen tempels voor Einstein of Newton maar wel voor goden?

De bron van de wetenschappen en van religies is dezelfde: de menselijke nieuwsgierigheid. De menselijke geest is van nature onderzoekend. Het doel van het religieuze zoeken is het verkrijgen van een zeker bewustzijn met de daarmee gepaard gaande wijsheid.

De laatste 300 jaren is de wetenschappelijke kennis enorm toegenomen. Dat heeft veel technologie en technologische verbeteringen opgeleverd. Technologie is

26 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)

maart 2009

- 1 De mythe van Prometheus, David Roef (Zuid-Limburg)
- 2 *De Geheime Leer*, Ineke Vrolijk (Arnhem)
- 2 Bezoek aan Adyar, lezing, Els Rijnaker en Loes Moreno (Den Haag)
- 2 *Theosofie* van Rudolf Steiner. (Groningen)
- 3 *Vivekacûdâmani*, studieavond (Naarden)
- 3 Ochêma, de fijnstoffelijke (subtiële) voertuigen van de geest, lezing, Aad van der Wekke (Rotterdam)
- 5 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)
- 6 *Een weg tot zelfontdekking*, studiegroep (Utrecht)
- 9 Energie als werkzame kracht in ons dagelijks leven, Louis Staalberg (Amersfoort)
- 9 *Bhagavad-Gita*, cursus, Ineke Vrolijk (Arnhem)
- 10 *De Geheime Leer*, Ineke Vrolijk (Rotterdam)
- 10 Hoe verhoudt theosofie zich tot het moderne denken, thema-avond (Zwolle – centrum Lanoe)
- 12 *De Geheime Leer* deel I, David Roef (Z-Limburg)
- 13 *De Geheime Leer*, studieavond (Haarlem)
- 14 Onthechten, een voorwaarde tot bevrijding, Joris Dudok van Heel (Amsterdam)
- 14 *De Geheime Leer*, cursus, Ineke Vrolijk (Den Haag)
- 15 Gespreksbijeenkomst (loge Zwolle)

V e r e n i g i n g s n i e u w s

een bijproduct van wetenschap, het is toegepaste kennis. De kennis die de geest vindt is echter niet altijd doelmatig of toepasbaar. Zo bestaat het boeddhisme omdat bijna niemand weet wat de Boeddha bedoelde. Zo worden religies, geloofsystemen en dogma's geschapen. Dat is de reden dat zowel H.P. Blavatsky als Annie Besant zeiden dat theosofie niet een religie is. Een afzonderlijke religie is een pad naar de waarheid. De wetenschappelijke zoektochten zijn evenzeer paden naar de waarheid. Eerder vandaag hebben we veel gehoord en gezien van de zogenoemde 'vermogens', parapsychologische verschijnselen. Maar het gaat natuurlijk niet om die vermogens. Telepathie of willekeurig welk ander geestelijk vermogen heeft op zich niets met spiritualiteit of een spiritueel leven te maken.

Psychologisch lijkt er geen of nauwelijks evolutie te zijn geweest. Onze kennis is enorm gegroeid, maar onze wijsheid niet of nauwelijks. Daarom moeten de zoektochten, de queesten, van religie én wetenschap gecombineerd worden. Wanneer we ze als tegengesteld blijven zien, scheiden we die twee zoektochten van elkaar en dat heeft grote gevolgen voor

onze samenleving gehad. Als je beide zoektochten als onderzoek ziet, als voortkomend uit de onderzoekende menselijke geest, dan hoeft er geen tegenstelling tussen die twee te zijn.

Wetenschappelijke benadering

De werkelijkheid is en blijft de onbekende en de benadering vanuit de wetenschap is als volgt: Eerst wordt er een observatie gedaan, vaak in de vorm van een meting. Dat leidt tot het vaststellen van verbanden tussen verschijnselen, de zogenaamde empirische correlaties. Zo'n correlatie of een aantal van die correlaties levert een model van de realiteit op, een door het menselijk brein opgesteld model. Door middel van het toepassen van de wetten van de logica kan met die correlatie(s) een theorie worden opgesteld. Die theorie kan leiden tot het doen van voorspellingen. Die voorspellingen gaan over wat er aan fenomenen zal optreden als je vanuit het nieuwe model de experimenten zou herhalen. Er worden wederom experimenten ontworpen aan de hand waarvan weer nieuwe observaties optreden die de theorie kunnen bevestigen of verwerpen. Met deze keten van waarnemingen en conclusies uit

- 16 Gurdjieff – Ontwaken in ons Zelf, lezing, Richard Wolking (Arnhem)
- 16 *De Geheime Leer*, Bianca Kicken (Assen)
- 16 Gespreksavond (Den Haag)
- 16 *Theosofie* van Rudolf Steiner, studieavond (Groningen)
- 17 *Vivekacûdâmani*, studieavond (Naarden)
- 19 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)
- 20 *De Stem van de Stilte* – van egoïsme naar altruïsme, lezing (Utrecht)
- 23 Meditatieve avond, Martie Velthuis (Amersfoort)
- 23 Inzicht in de kern van de Indiase filosofie, cursus, Shreeniwias Aiyer (Arnhem)
- 23 De eenheid van de wereldreligies, lezing, Wim Leys (Den Haag)
- 24 *De yoga-sutra's van Patanjali*, groepsstudie (Amsterdam)
- 24 *De Stem van de Stilte*, studieavond, Ronald Engelse (Rotterdam)
- 24 *De Geheime Leer*, studieavond, Wies Kuiper (Zwolle – centrum Lanoe)
- 25 *De Geheime Leer* deel II, cursus, David Roef (Zuid-Limburg)
- 29 De Nieuwe Tijd in het licht van de Esoterische Filosofie, lezing (Naarden)
- 30 *Bhagavad-Gita*, cursus, Ineke Vrolijk (Arnhem)

Wist u dat in de Tolstraat 154 te Amsterdam niet alleen het hoofdkantoor van de TVN is gevestigd, maar ook de 'theosofische boekhandel Adyar' en de 'theosofische bibliotheek' met een unieke collectie theosofische, religieuze en esoterische literatuur?

V e r e n i g i n g s n i e u w s

waarnemingen wordt ons wetenschappelijke model van de wereld steeds opnieuw verfijnd of verworpen (dat laatste als we plotseling waarnemingen krijgen die niet meer in het model passen). Zo worden de opgestelde theorieën en modellen opeenvolgende benaderingen van de werkelijkheid.

Wat zijn de belangrijkste wetenschappelijke waarden: 1. poneer/veronderstel dat de werkelijkheid het onbekende is; 2. onderzoek, observeer en bevraag; 3. betwijfel alle conclusies, houd een open denkvermogen; 4. accepteer geen autoriteit: respecteer verschillen van en afwijkingen in meningsvorming; 5. zoek naar sporen, aanwijzingen van bewijs en redenen ('reason') en gebruik je denkvermogen daarvoor; 6. streef naar objectiviteit, naar resultaten die niet afhankelijk zijn van de waarnemer; 7. streef naar universaliteit, want waarheid en waarheden zijn onafhankelijk van tijd en plaats en te allen tijde reproduceerbaar.

De wetenschap, of de wetenschappen zijn een samenstel van kennis en van inzichten waarvan sommige tamelijk zeker zijn en andere tamelijk onzeker.

Religie

Professor Krishna citeerde Krishnamurti (Parijs 1961, Talk 9, Vol. 13). De religieuze geest heeft/ kent geen overtuigingen (beliefs). Het bena-

deren van de waarheid begint door een lerende geest te ontwikkelen, met een onderzoekende instelling vanuit een gevoel van mystérie, verwondering en ontzag, ook voor wat betreft het ontdekken van onze eigen natuur. Krishnamurti wijst erop dat niets de mens kan beperken, behalve zijn eigen beperkingen, zijn eigen beperkende opvattingen.

Wat is ons ego? Wat is geweld? ... Illusie(s), aldus de Boeddha. Er is geen verschil tussen moslims, hindoes en christenen. Ze hebben geen ander lichaam, hun geest heeft dezelfde mogelijkheden. De verdeeldheid tussen hen komt voort uit illusie. In de natuur zelf is geen ego aanwezig.

In de religieuze zoektocht moet je een diep zelfonderzoek doen naar wat juist is en naar wat de waarheid is. In religies worden intellectuele begrippen echter vaak barrières die ons eerder verdelen dan ons onze eenheid laten voelen. Vervormingen/verstoringen van de geest (mind) moeten we zoveel mogelijk proberen te voorkomen en moeten we uitsluiten, of het nu om culturele, psychologische of historische vervormingen gaat.

Het denkvermogen (mind) zoekt genoegens en vermaak, maar dat is niet hetzelfde als de zoektocht naar waarheid, die immers ook pijnlijk voor het eigen ego kan zijn. Er is grote interactie

- 30 *De yoga sutra's van Patanjali*, studieavond, Ronald Engelse (Den Haag)
- 30 *Theosofie* van Rudolf Steiner, studieavond (Groningen)
- 31 Krishnamurti's spirituele Beeldenstorm – "de waarheid is het leven zelf", lezing, Hans van der Kroft (Rotterdam)

april 2009

- 2 Gespreksavond (Den Haag)
- 3 *Een weg tot zelfontdekking*, studiegroep (Utrecht)
- 5 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)
- 5 Hoe kun je in deze tijd een Graalsmens worden?, lezing, Roland van Vliet (Zuid-Limburg)
- 6 Het leven zelf als leraar en leidende kracht, verdieppingsavond, Elly Kooijman (Amersfoort)
- 6 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk (Arnhem)
- 6 De eenheid van de wereldreligies, lezing, Wim Leys (Den Haag)
- 7 *De Vivekacûdâmani* van Shankara, lezing, Guus Brohm (Rotterdam)
- 7 Vrijheid van denken, thema-avond (Zwolle – centrum Lanoe)
- 8 De zwarte maan, maansknopen, enz, astrologieworkshop, Bastiaan van Wingerden (Zuid-Limburg)
- 9 *Boeddhisme in alle eenvoud*, studieavond (Apeldoorn)
- 10 *De Geheime Leer*, studieavond (Haarlem)

V e r e n i g i n g s n i e u w s

tussen de waarnemer en het waargenomene, het 'moeilijke' aan de religieuze queeste. De uitingen van religieuze leiders worden vaak veel te gemakkelijk geaccepteerd, maar de zoektocht naar religie moet een open onderzoek zijn en blijven.

De levendige geest ontwikkelt zich, is nieuwsgierig, kan beide paden bewandelen en beide zoektochten tegelijkertijd verrichten, omdat waarheid de paden te boven gaat.

Peter J. Smit

Zaterdag 7 maart 2009 Naarden, ledendag TVN Sprekun kun je leren

Op zaterdag 7 maart 2009 zal de jaarlijkse dag voor leden van de Theosofische Vereniging in Nederland plaatsvinden op het Internationaal Theosofisch Centrum in Naarden. Tijd: van 10.30 tot 16.00 uur (graag zelf voor uw lunch zorgen).

Het thema is *Sprekun kun je leren*. U kent de situatie vast wel. Een familielid, een vriend, een collega stelt op een onverhoeds moment die lastige vraag: 'Theosofie, wat is dat?' Of: 'De Theosofische Vereniging, wat betekent die precies voor jou?' Vaak is het niet eenvoudig om daarop te antwoorden!

- 11 *De Geheime Leer*, cursus, Ineke Vrolijk (Den Haag)
- 14 *Vivekacûdâmani*, studieavond (Naarden)
- 14 *De Geheime Leer*, studieavond, Ineke Vrolijk (Rotterdam)
- 16 *De Geheime Leer* deel I, cursus, David Roef (Zuid-Limburg)
- 17 *De Stem van de Stilte* – de twee paden en de zeven poorten, lezing (Utrecht)
- 18 Vrijheid van denken, openbare bijeenkomst, Fay van Ierlant (Amsterdam)
- 19 Gespreksbijeenkomst (loge Zwolle)
- 20 *De scheppende stilte* van Rohit Mehta, studieavond (Amersfoort)
- 20 Astrologie als weg naar het "Ken Uzelve, lezing, "Paula Schreurs (Arnhem)

- 16 *De Geheime Leer*, studieavond, Bianca Kicken (Assen)
- 20 Gespreksavond (Den Haag)
- 20 *Theosofie* van Rudolf Steiner, studieavond (Groningen)
- 21 *De Stem van de Stilte*, studieavond, Ronald Engelse (Rotterdam)
- 21 *De Geheime Leer*, studieavond, Wies Kuiper (Zwolle – centrum Lanoe)
- 27 Indiase filosofie, cursus, Shreeniwais Aiyer (Arnhem)
- 27 *De yoga sutra's van Patanjali*, studieavond, Ronald Engelse (Den Haag)
- 28 *De yoga-sutra's van Patanjali*, groepsstudie (Amsterdam)
- 29 *De Geheime Leer* deel II, cursus, David Roef (Zuid-Limburg)

Tijdens deze ledendag gaan we nadenken over wat ons inspireert bij theosofie en hoe we dit verwoorden, niet alleen in een tweegesprek, maar ook in een gezamenlijk gemaakte presentatie of een persberichtje. En passant leren we dan ook hoe we een presentatie of een lezing goed in elkaar kunnen zetten: hoe maak je een inleiding, een slot, wat komt er in de kern? En ook: waar moet je

op letten tijdens het presenteren? Tot slot, als de tijd het toelaat, experimenteren we met het maken van een powerpoint presentatie.

De leiding van deze dag is in handen van drs. Alice Bouwland, communicatietrainer School for Built Environment and Transport, Hogeschool Windesheim Zwolle en al vele jaren lid van de TVN.

U kunt schenkingen doen aan de TVN, aftrekbaar voor uw aangifte inkomstenbelasting. Ook legateren aan de TVN is een mogelijkheid. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de penningmeester van de TVN.

Paranormaal zijn we allemaal

Ontdek je zesde zintuig
Christian Vandekerkhove

The House of Books, 11-2008
ISBN 978 90 4432261 3
232 blz., paperback
Prijs € 16,90

Al ooit intens gedroomd over een persoon die je al lang niet meer gezien had en de volgende morgen vernomen dat die persoon diezelfde nacht overleden is? Of op een plaats geweest waar je telkens koude rillingen kreeg ondanks een temperatuur van 25°? Of het gevoel gehad dat er iemand naast jou stond terwijl de kamer leeg was?

Paranormaal zijn we allemaal geeft een inzicht in de fenomenen die we op het eerst zicht niet kunnen verklaren en die we als paranormale verschijnselen beschouwen. De aandacht gaat daarbij onder andere uit naar paranormale geneeswijzen en bewustzijnstoestanden, contacten met de overledenen en de technieken voor toekomstvoorspellingen. Ook de soms dunne scheidslijnen tussen bewuste en onbewuste fraude en het paranormale en de psychiater worden onderzocht.

Paranormaal zijn we allemaal is een lees- en doeboek waarbij de menselijke ervaringen en getuigenissen centraal staan. Deze verhalen zijn zowel verrassend als verhelderend.

Zhuang Zi

de volledige geschriften
het grote klassieke boek
van het taoïsme
Kristofer Schipper (vertaling en toelichting)
439 blz., gebonden 2007
ISBN 978 90 457 0085 4;
Prijs € 39,90

Als een van de vroegste teksten van het taoïsme hebben de geschriften van Zhuang Zi een zeer grote invloed uitgeoefend op de filosofie en de kunst van het Verre Oosten. Na meer dan tweeduizend jaar is het nog steeds een van de meest geliefde boeken in China, Korea en Japan. Zhuang Zi waarschuwt voor alle schijnwetenschap en bijgeloof, vooroordelen en taboes, eerzucht, fanatisme, en het zinloos najagen van onbereikbare idealen. Hij leert ons in eenvoud en stilte, door werk en door meditatie, de Tao, de weg van de eenheid van mens en natuur, te vinden.

De kwantum dokter

De nieuwe wetenschap
van gezondheid
en genezing
Amit Goswami
352 blz., paperback 2007
ISBN 978 90 2158 416 4
Prijs € 22,95

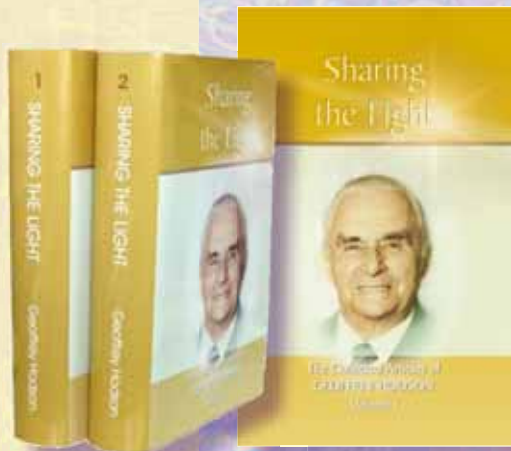
Dit boek toont aan dat schijnbaar verschillende methoden als ayurveda, homeopathie en acupunctuur kunnen worden samengebracht in een overkoepelend systeem: een wetenschappelijke én spirituele geneeskunst op basis van bewustzijn, biologie en creativiteit. Deze nieuwe wetenschappelijke en tevens diep spirituele visie biedt zowel patiënten als artsen talloze nieuwe aanknopingspunten.

Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam
tel. (020) 676 56 72; fax (020) 675 76 57
e-mail: books@theosofie.nl; website: www.theosofie.nl
openingstijden: di. t/m vr. 13.00-17.30, za. 13.00-17.00 uur
een boekenlijst wordt u op aanvraag toegestuurd

Sharing the Light

The Collected Articles of Geoffrey Hodson (2 volumes)
Geoffrey Hodson, John and Elizabeth Sell (comp. & ed.), Roselmo Doval-Santos (ed.)

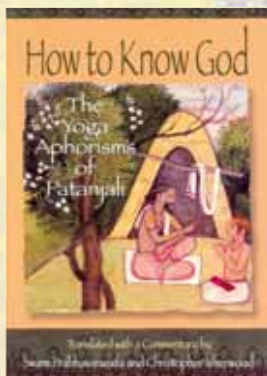
Theosophical Publishing House
Philippines, 1-2009
1900+ pages, hardbound
with dust jacket
Price approx. € 55,00

Here for the first time is the comprehensive collection of all known articles written by Geoffrey Hodson, one of the most prolific and inspiring theosophical writers

and lecturers of the 20th century. Spanning a period of more than 50 years, the two-volume collection contains more than 400 articles that cover an astonishing variety of subject matters.

More than 1900 pages; More than 400 articles dating back from 1927; With comprehensive indices; With rare photographs, some never before published.

Sample Articles: Attainment of Spiritual Awareness, Some Laws of the Spiritual Life, Meditation as a Healing Process, Theosophical Lectures.

How to Know God:
The Yoga Aphorisms of Patanjali
Swami Prabhavananda
(tr. & comm.), Christopher Isherwood (tr. & comm.)

Vedanta Press, 12-2007
ISBN 978 0 87481041 7
256 pages, paperback
Price € 9,95

The Yoga Aphorisms of Patanjali is a major work on the practice of yoga and meditation. Through these ancient aphorisms you will learn how to control your mind and achieve inner peace and freedom. Although these methods were taught over 2,000 years ago, they are as alive and effective today as they have ever been. This translation draws on the inspired commentary from both Swami Prabhavananda and Christopher Isherwood. This edition has an extensive index for reference.

Doeleinden van de Theosofische Vereniging:

Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur.

Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.

Het onderzoeken van de onverklaarde wetten in de natuur en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn.